

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
—ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837—

Επιστημολογία, Ιστορία και Ηθική της Ιατρικής

03 Νοεμβρίου 2025

Η ιατρική επανάσταση κατά τον 19^ο αιώνα – Ο 20^{ος} αι και οι μεγάλες ανακαλύψεις

Δρ. Δημητριάδης Ιωάννης, Δερματολόγος-Αφροδισιολόγος

Εργαστήριο Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής

Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ

Διευθύντρια: Καθηγήτρια Μαριάννα Καραμάνου

19^{ος} αι. – Διάρθρωση παρουσίας

- Ανατομο-κλινική μέθοδος - το μείζον ιατροϊστορικό στοιχείο κατά το 18^{ος} αι.
- 1761 : « *De Sedibus et causis morborum per anatomem indagatis* »
- Τομή στην ιστορία της κλινικής εξέτασης
- Γαλλική (Παρισινή) Σχολή – επιρροή της Γαλλικής Επανάστασης (1789)
- Νέα Βιεννέζικη Σχολή
- Αγγλική Σχολή
- Αμερικανική Σχολή
- Μεγάλες ανακαλύψεις
- Αντισηψία και Ασηψία
- Αναισθησία
- Ακτίνες X – ακτινογραφία

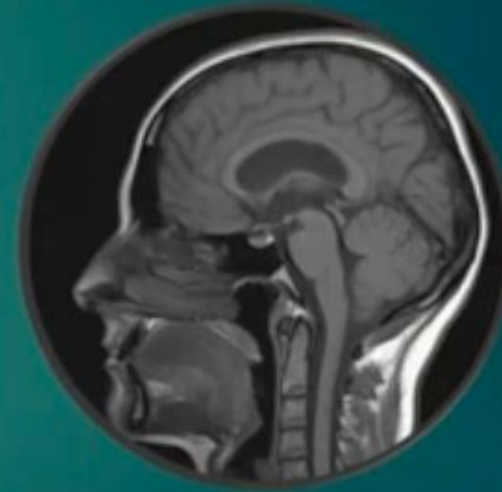
Ιστορία της κλινικής εξέτασης - 3 αδρά στάδια

La médecine
d'observation,
d'Hippocrate à la fin
du XVIIIe siècle.

L'avènement de la
médecine anatomo-clinique
qui a abouti à l'hégémonie
de la clinique du milieu du
XIXe siècle à la seconde
guerre mondiale.

L'interpénétration
progressive de la
médecine technique.

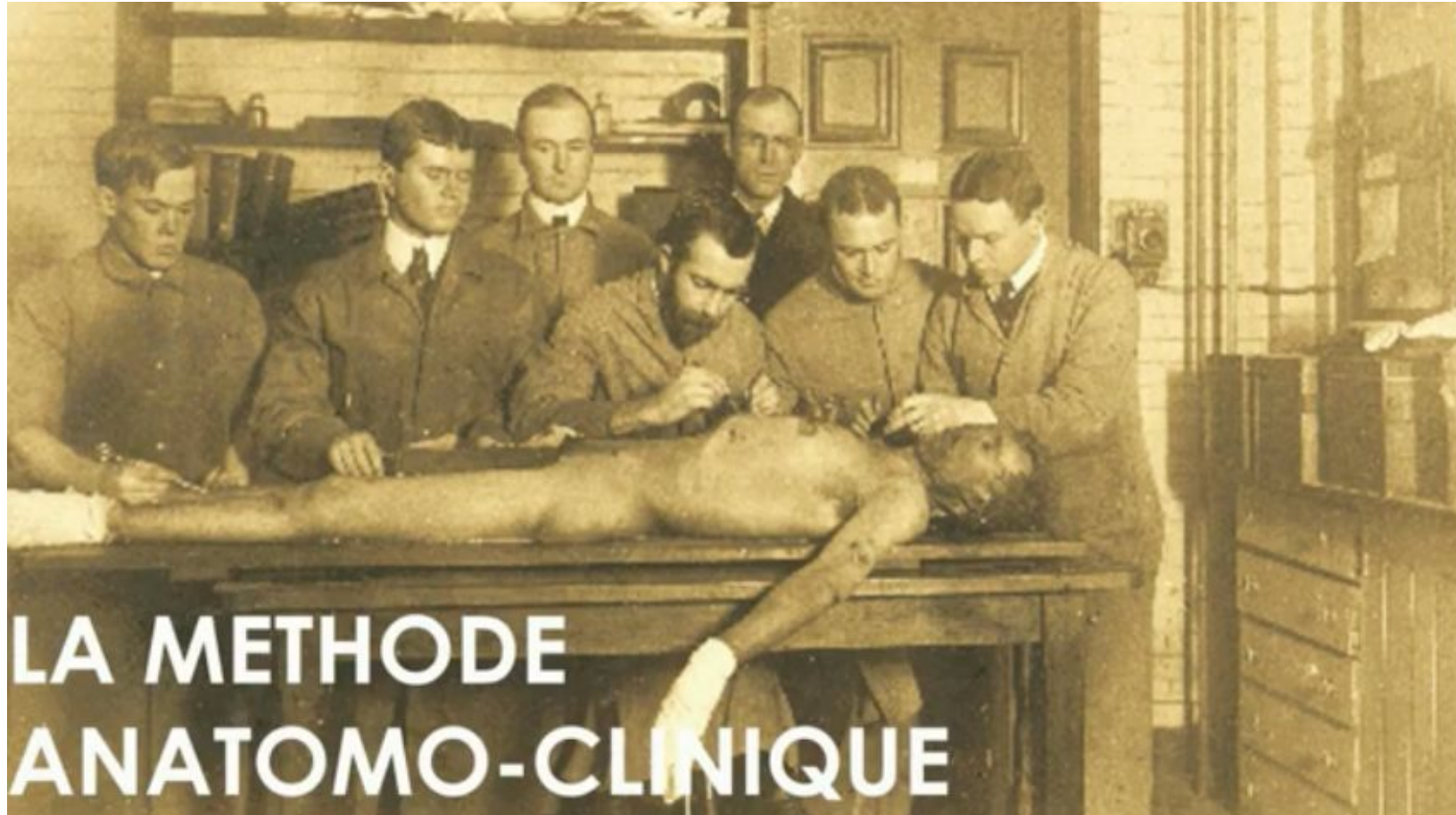
Η επισκόπηση κυριαρχεί από την εποχή του Ιπποκράτη έως τον 18^ο αι.

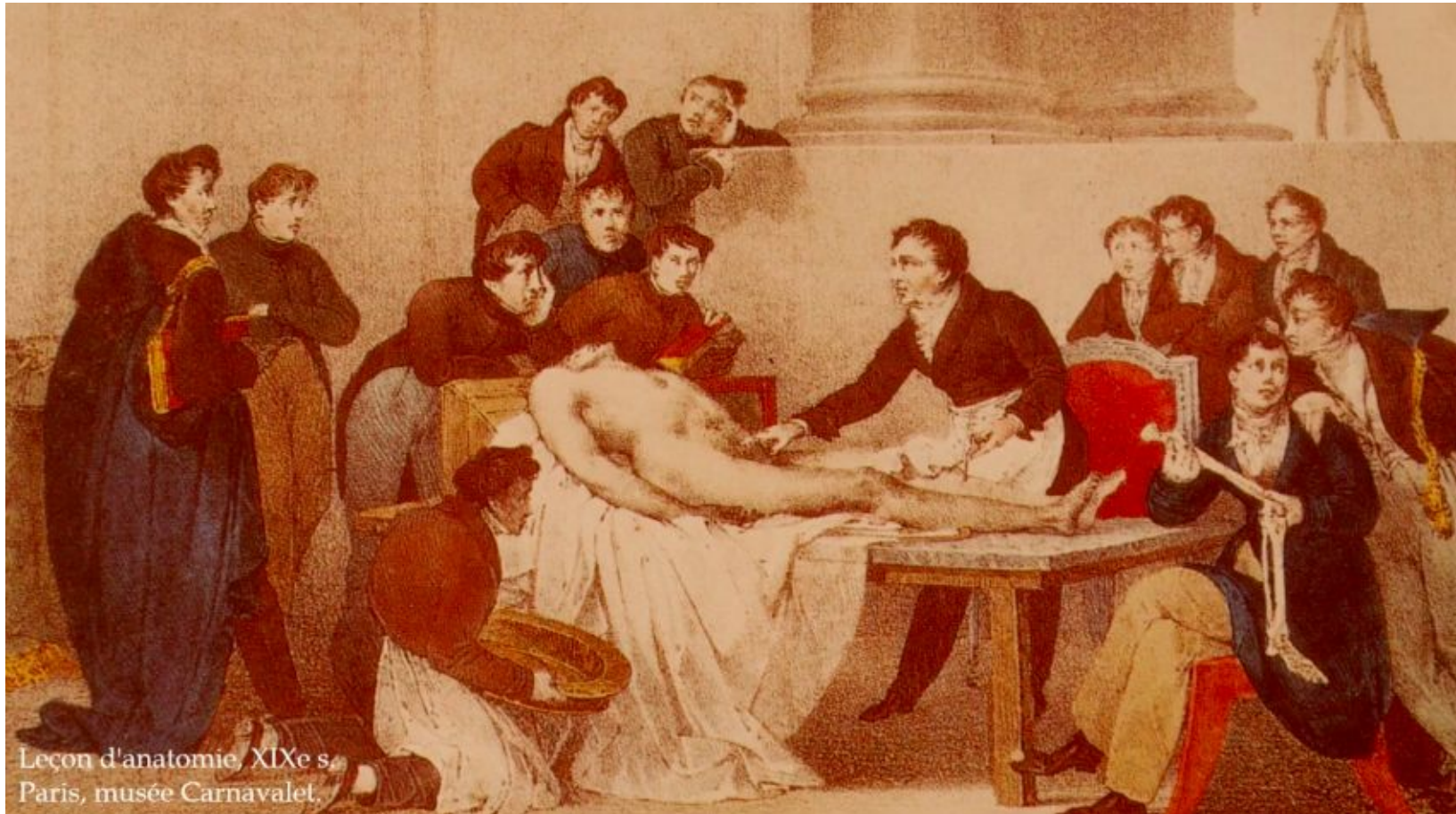
Σύντομης διάρκειας μα πυκνή σε καινοτομίες η εξέλιξη στην Ιατρική κατά το πρώτο μισό του 19^{ου} αι.

Ανατομο-κλινική μέθοδος: η μήτρα της φυσικής εξέτασης

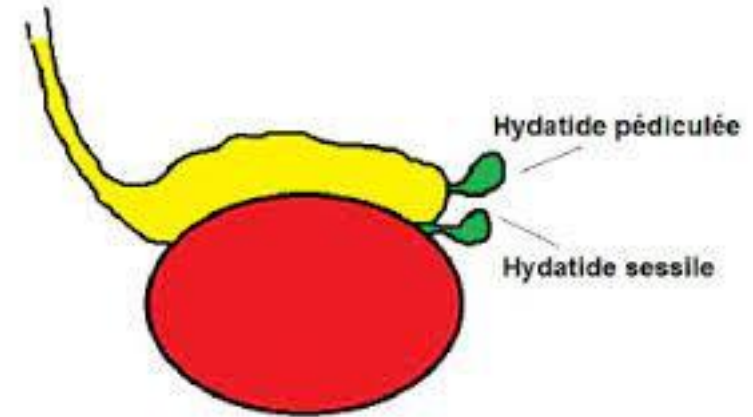
Μετά την αναγεννησιακή άνθιση της Ανατομικής, αυτή αναβαθμίζει τη θέση της στην ιατρική εκπαίδευση και πρακτική διαμέσου της ανατομο-κλινικής μεθόδου

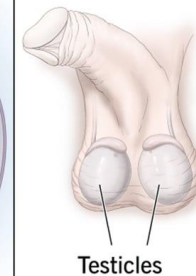
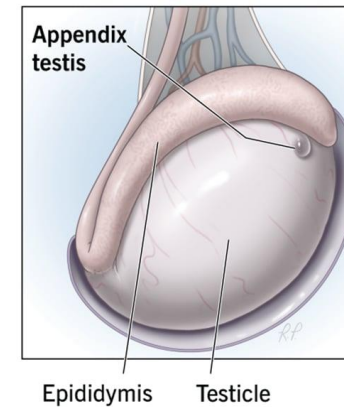
Διασύνδεση νεκροτομικών οργανικών αλλοιώσεων με κλινικά συμπτώματα και σημεία

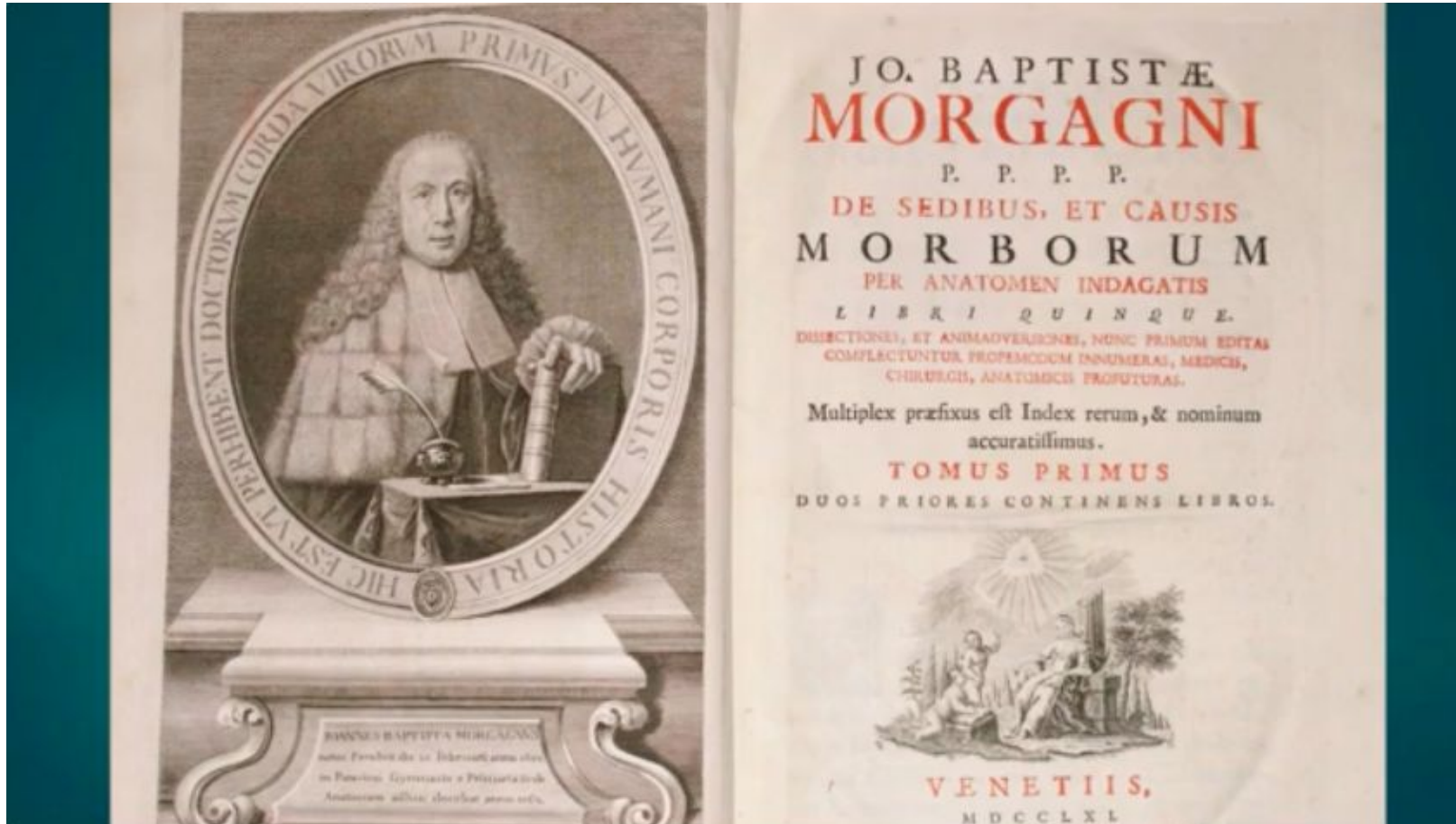
Giovanni Battista Morgagni (1682-1771)

Appendix Testis

Ο πατέρας της ανατομο-κλινικής μεθόδου - 1761

από την κλίνη ασθενούς στη νεκροτομική κλίνη

Επιστημολογική τομή στην Ιστορία της Ιατρικής

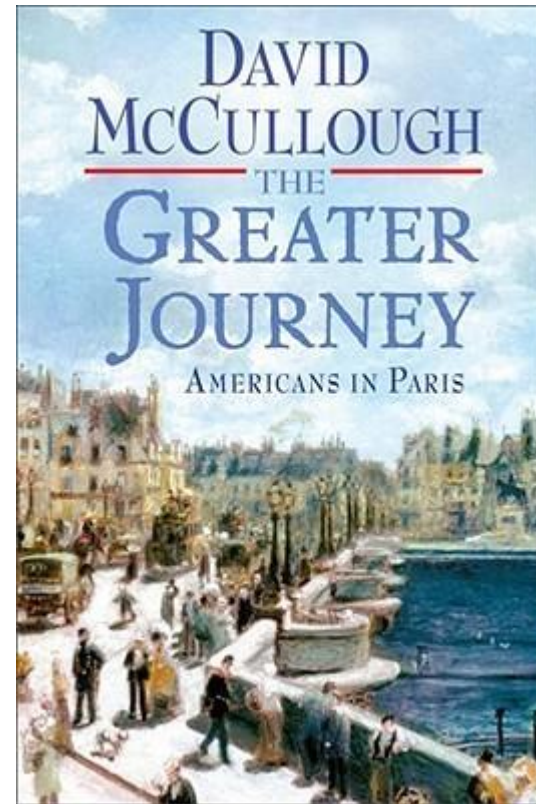
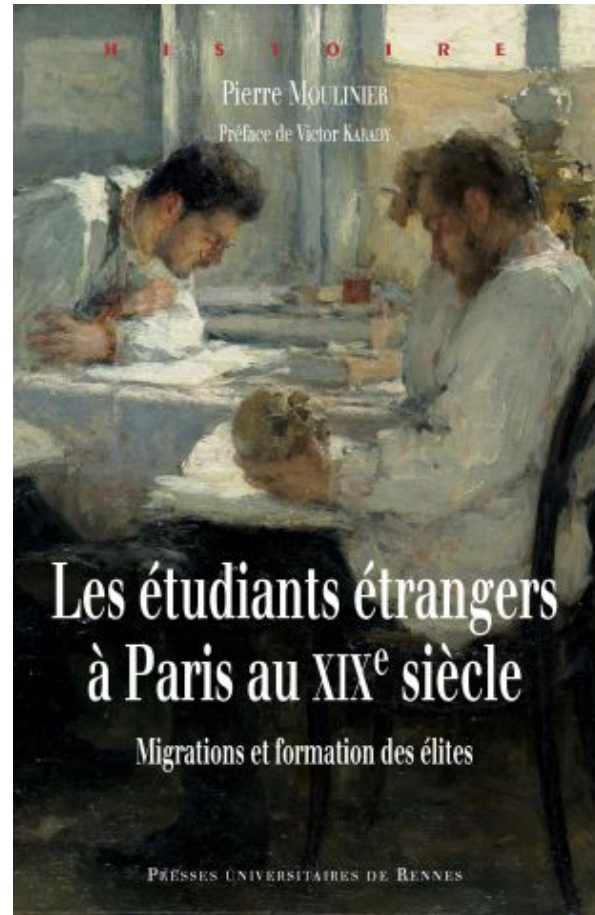
Η μακραίωνη παράδοση της ιπποκράτειας Ιατρικής
επέβαλλε την ανύψωση της επισκόπησης σε μέγιστο
πυλώνα της φυσικής εξέτασης

Δια του Morgagni « ανέκυσαν » οι:
Auenbrugger/ Corvisart, Laënnec, Charcot
Η γένεση των ειδικοτήτων

Ιατρική εκπαίδευση στη Γαλλία κατά το 19ο αι.

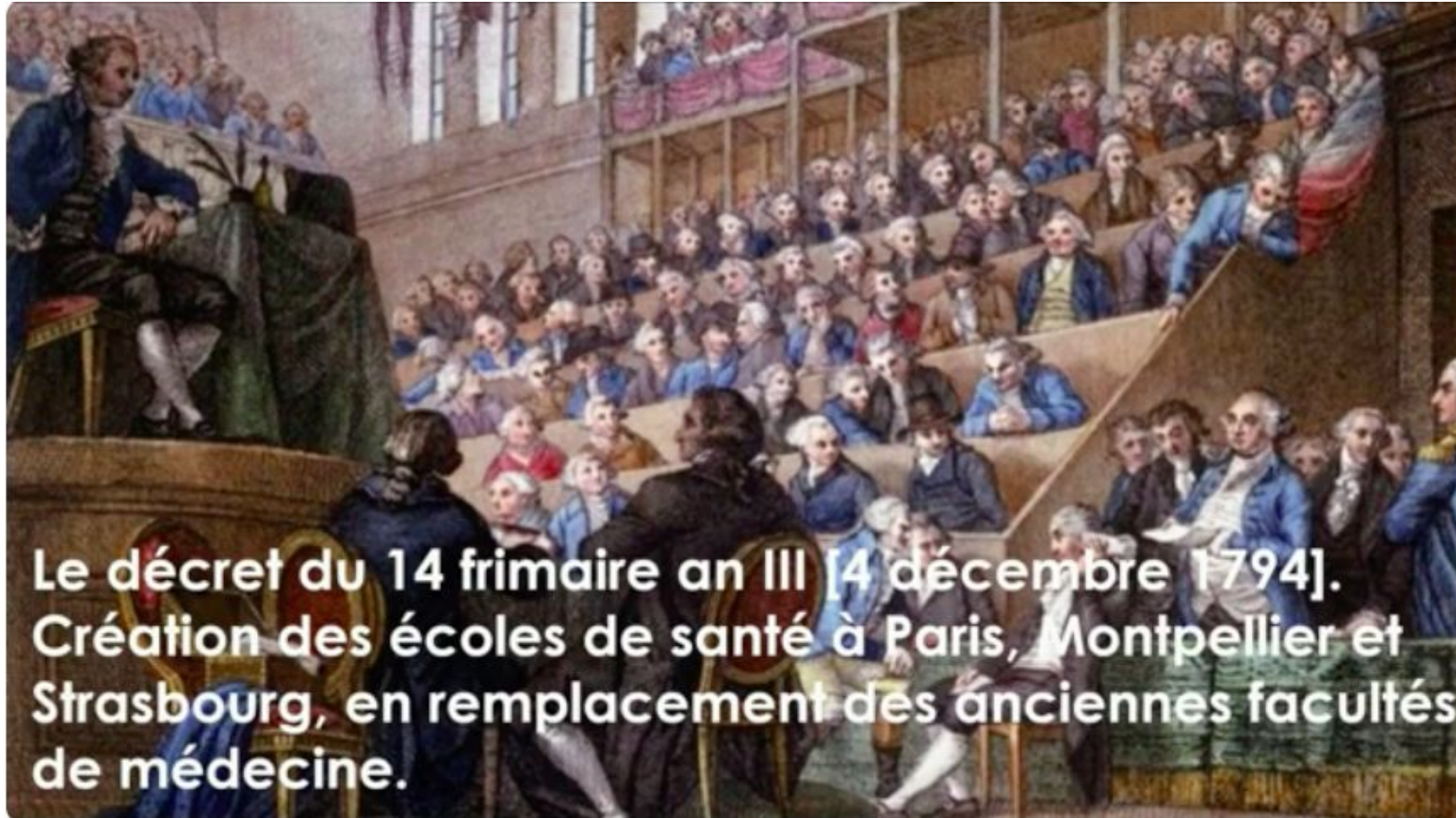
Εξέταση τελειόφοιτου ειδικευομένου στο Παρίσι « Internat » - Residency

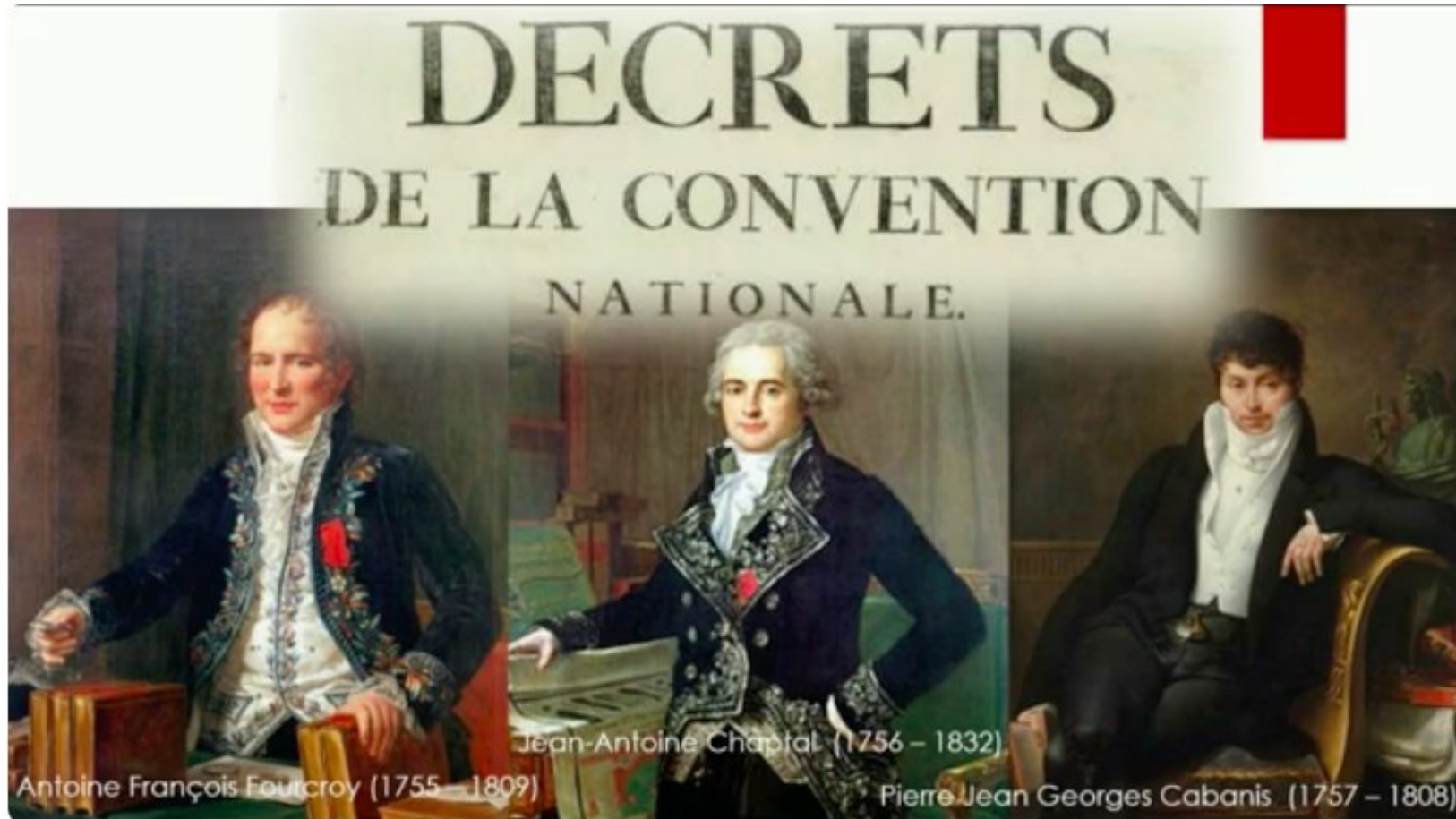
COMMENT ON SE PRÉPARE À DEVENIR DOCTEUR EN MÉDECINE. — UN EXAMEN CLINIQUE AU CHEVET D'UN MALADE.

Tout étudiant en médecine doit, avant de présenter sa thèse, faire dans un hôpital un stage de deux ans, au bout duquel il subit un examen clinique. Assis près du lit d'un malade, au milieu des internes et infirmières de service, le futur docteur est interrogé par le professeur sur le « cas » auquel il a affaire et sur le traitement à prescrire. (Communiqué par le docteur P. Izard.)

Η επίδραση της πολιτικής κατάστασης στη διαμόρφωση της ιατρικής εκπαίδευσης

Η επίδραση της Γαλλικής Επανάστασης στη διαμόρφωση της ιατρικής εκπαίδευσης

Philippe Pinel (1745- 1826)

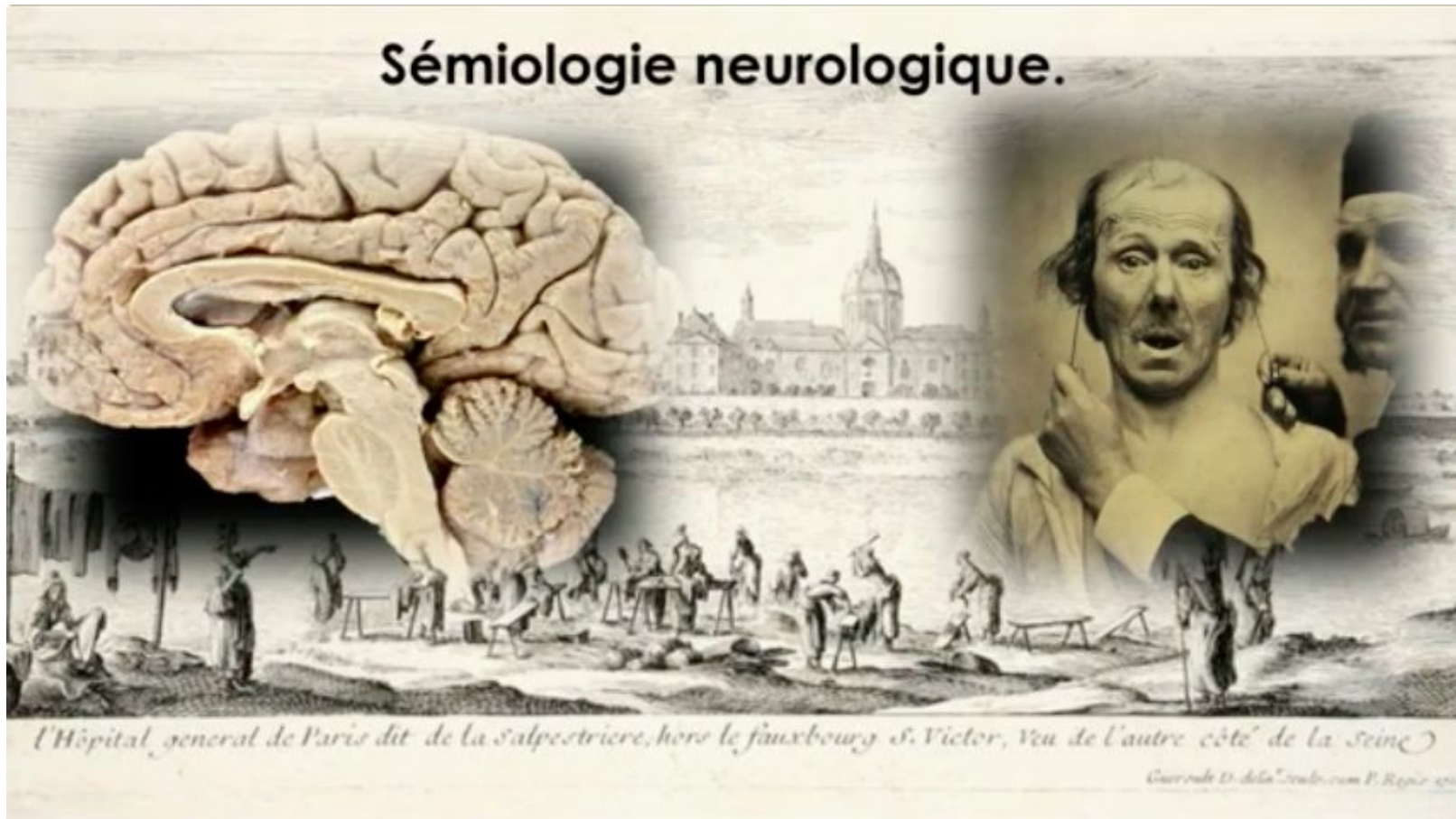
Θεμελιωτής της Ψυχιατρικής « ηθική θεραπεία »

Bicêtre-Salpêtrière

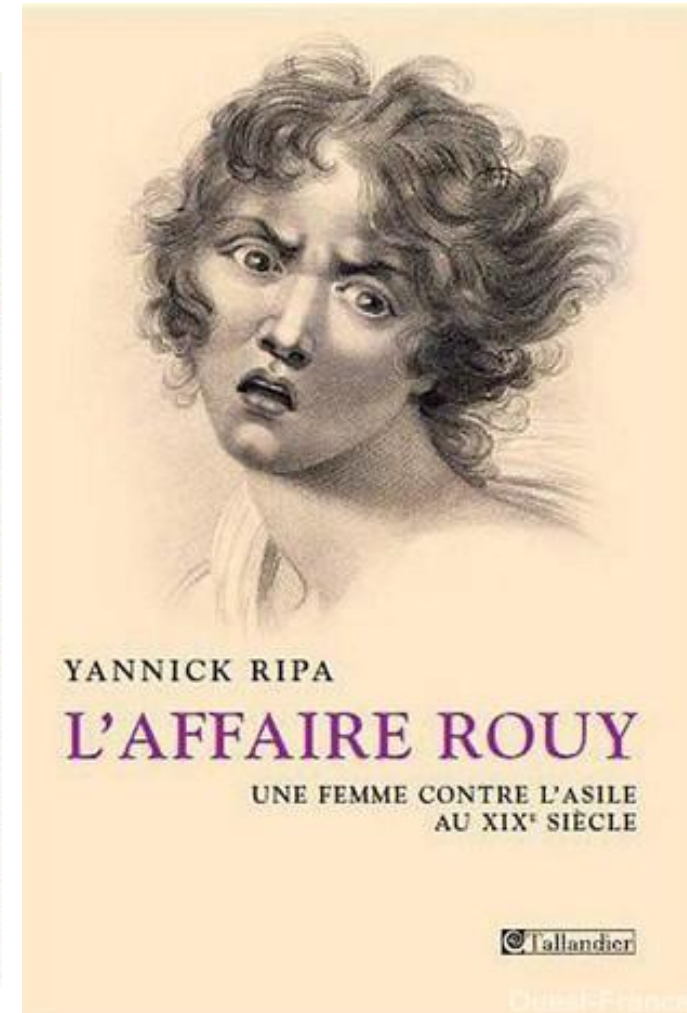

Προσπάθεια του Pinel να αναδείξει πιθανές οργανικές αλλοιώσεις στον εγκέφαλο ψυχικά ασθενών στο πλαίσιο των επιταγών της ανατομo-κλινικής μεθόδου

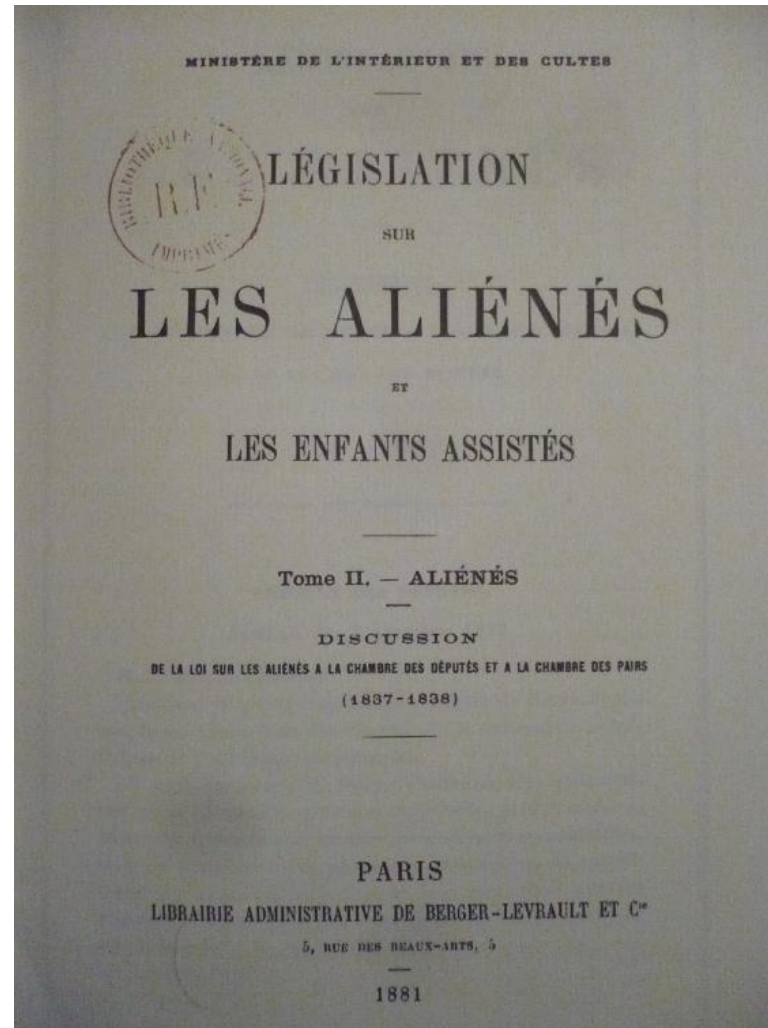
Η υπόθεση Rouy

Hersilie Rouy (1814-1881)

- **Ο νόμος του 1838**

Το 1968, έναν αιώνα μετά το εξιτήριο της Hersilie, ο νόμος του 1838 θα αναθεωρηθεί ενώ θα παραμείνει σε ισχύ στη Γαλλία έως το 1990

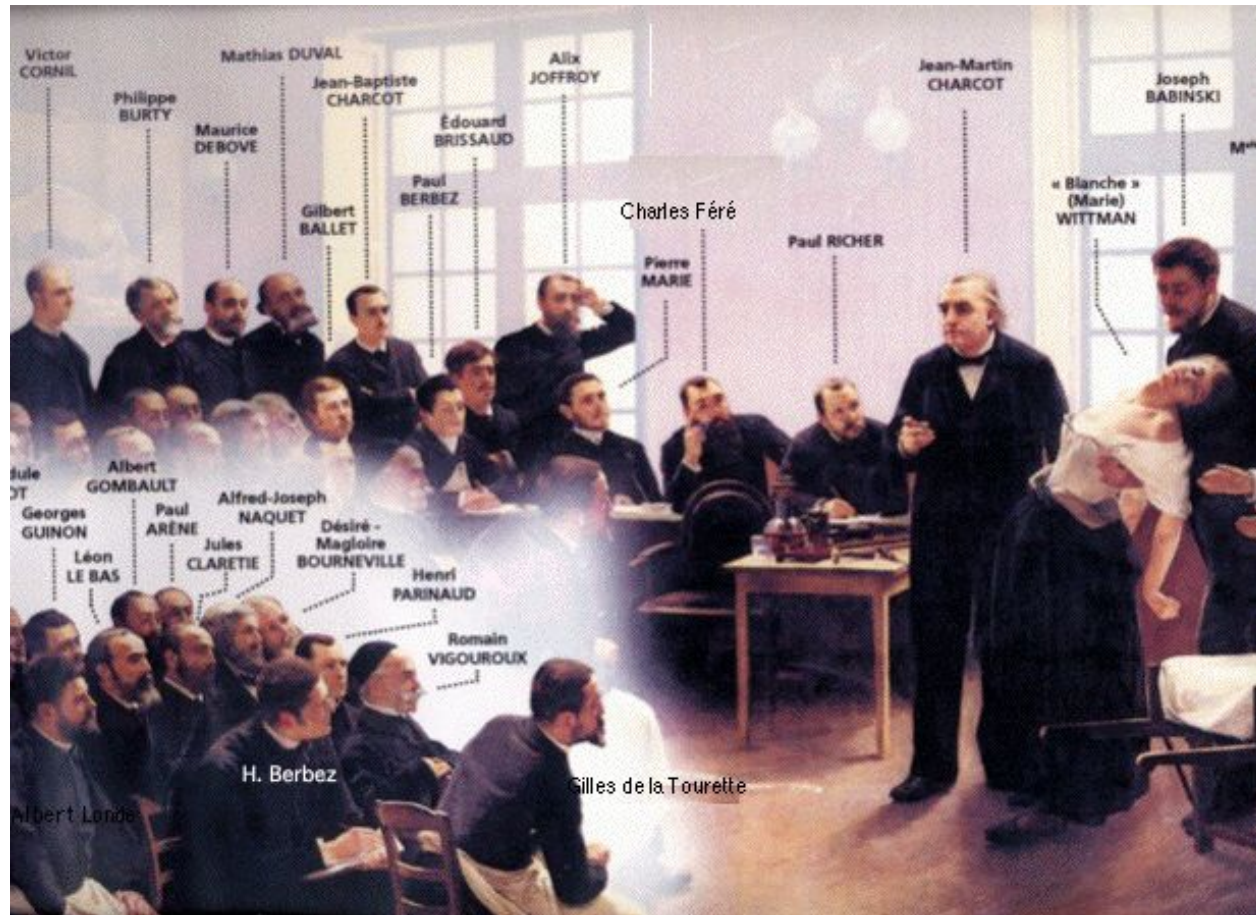
Jean Martin Charcot (1825-1893)

Θεμελιωτής της Νευρολογίας

- Περιγράφει την πλαγία μυατροφική σκλήρυνση
- Το 1866, έκανε μια θαυμάσια περιγραφή της σκλήρυνσης κατά πλάκας
- Περιέγραψε την «τριάδα του Charcot » (νυσταγμός, εκούσιος τρόμος, και διακεκομμένη ομιλία).
- Περιέγραψε το «steppage »
(Χαρακτηριστικό βάδισμα επί παραλύσεως ή παρέσεως του περνιαίου νεύρου) στις πολυνευρίτιδες.

Ύπνωση - Υστερία - κλινικό μάθημα με τον Charcot

Claude Bernard (1813-1878)

□ Θεμελιωτής της πειραματικής Φυσιολογίας

- Το σάκχαρο μετατρέπεται σε γλυκαγόνο στο ήπαρ
- Ο μεταβολισμός του γλυκαγόνου ρυθμίζεται από το νευρικό σύστημα ενώ ο νυγμός της τέταρτης κοιλίας του εγκεφάλου προκαλεί παροδική σακχαουρία
- Η λιπάση είναι ένα παγκρεατικό ένζυμο απαραίτητο για την πέψη των λιπών
- Τα **εικονικά φάρμακα** συμβάλλουν στην καλύτερη αποτίμηση της δραστικότητας των νέων φαρμάκων
- Η ζωή και ο θάνατος δεν μπορούν να μελετηθούν από την επιστήμη χωρίς πειραματόζωα

Ζωοτομές στο υπόγειο της οικίας Bernard

Οι Bernard και Charcot στο « Πάνθεο » των Νευρο-Φυσιολόγων, Montréal

"L'avancée de la neurologie" par Mary Harris Filer (1954)

Jean-Louis Alibert (1768-1837)

πρωτοπόρος της Δερματολογικής Νοσολογίας

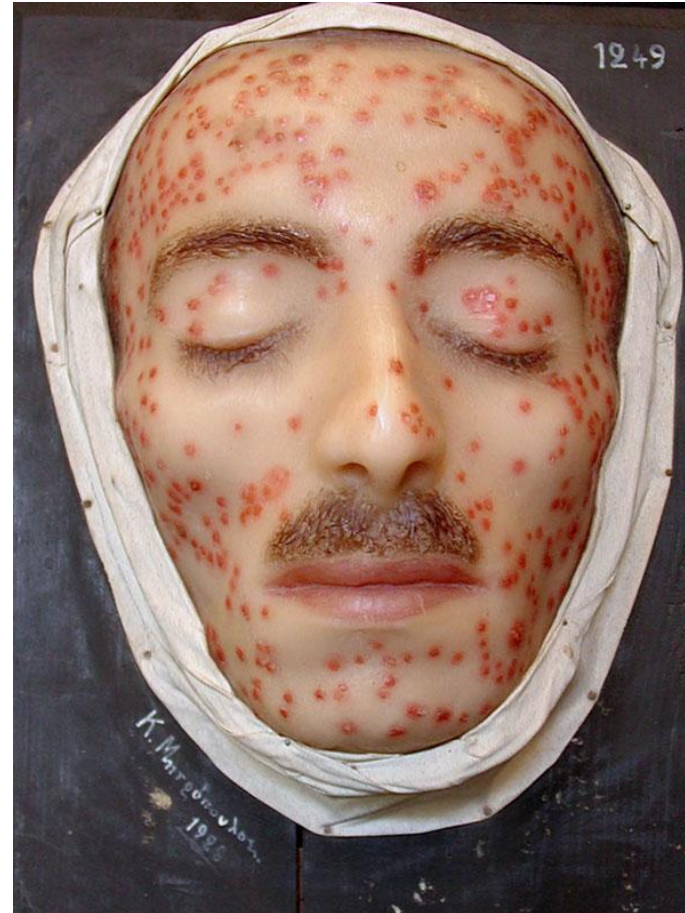

- Περιγράφει
 - σπογγοειδή μυκητίαση
 - δερματική λεισμανίαση
 - χηλοειδή
- Αναδεικνύει την αιτιολογία της ψώρας, το άκαρι

Το δένδρο των δερματοπαθειών

Η παρισινή άνθιση της Δερματολογίας

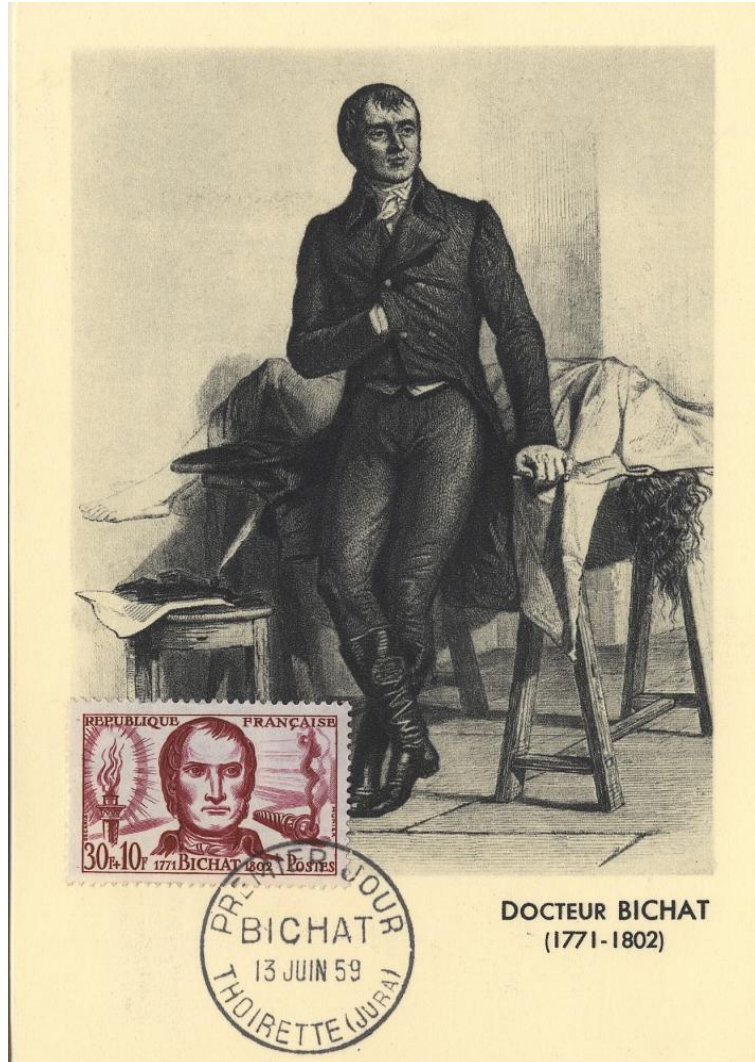

Δεύτερη σημαντική ιατρική έκδοση το 1761

Xavier Bichat (1771-1802)

Θεμελιωτής της Ιστολογίας

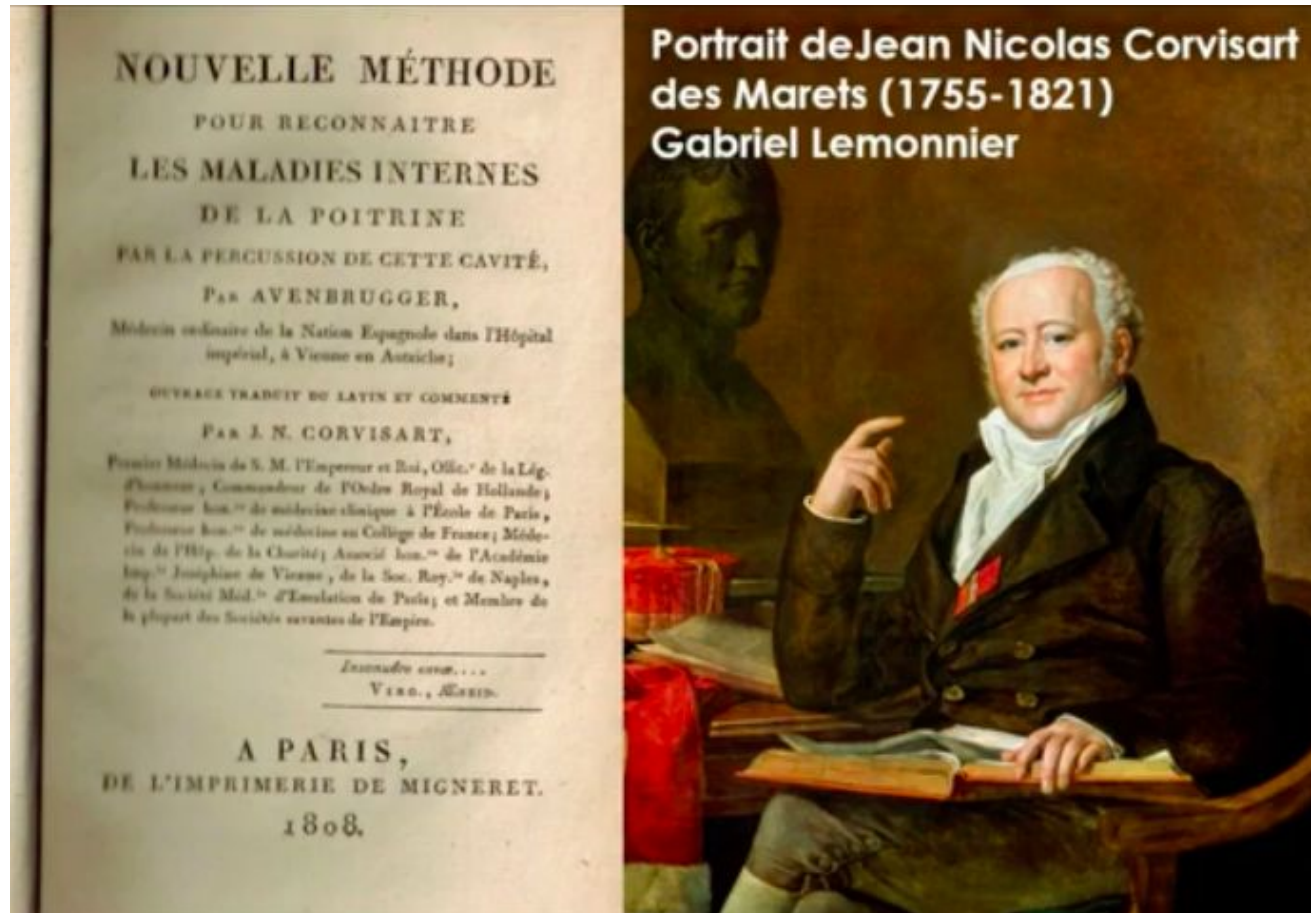

- εισήγαγε την έννοια των ιστών (μεμβρανών), των οποίων διακρίνει 21 είδη, θεμελίωσε την ειδικότητα της ιστολογίας
- έδωσε ως εξής τον επιστημονικό ορισμό της ζωής: «Ζωή είναι το σύνολο των λειτουργιών που αντιστέκονται στο θάνατο»

Κορβιζάρ - Θεμελιωτής της Καρδιολογίας

Προώθησε και εξέλιξε τη μελέτη του

Άουενμπρούγκερ πάνω στην επίκρουση

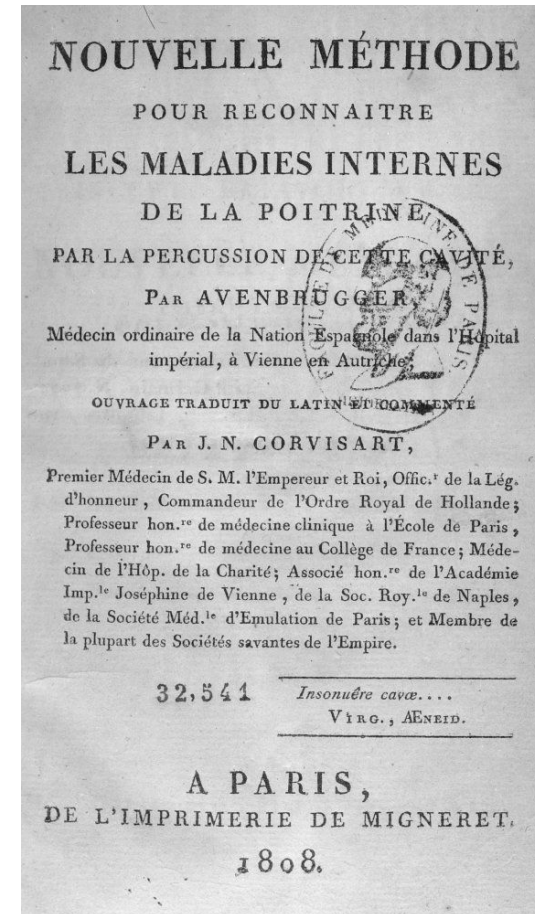

*«Μπορεί να μην εμπιστεύομαι την ιατρική, αλλά
εμπιστεύομαι τον Κορβιζάρ», Μέγας Ναπολέον*

Leopold von Auenbrugger (1722-1809)

Inventum novum (1761) - Επίκρουση

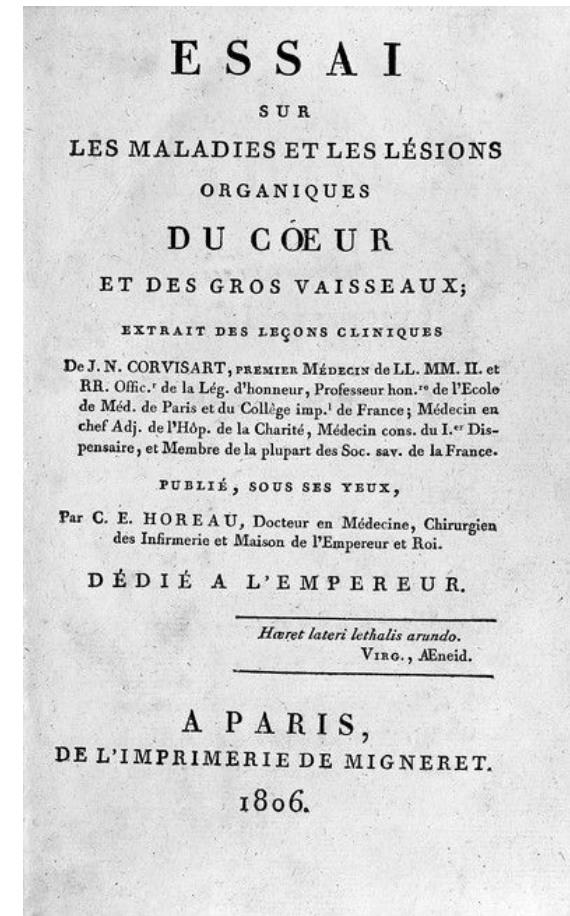
Η συνεισφορά του Corvisart

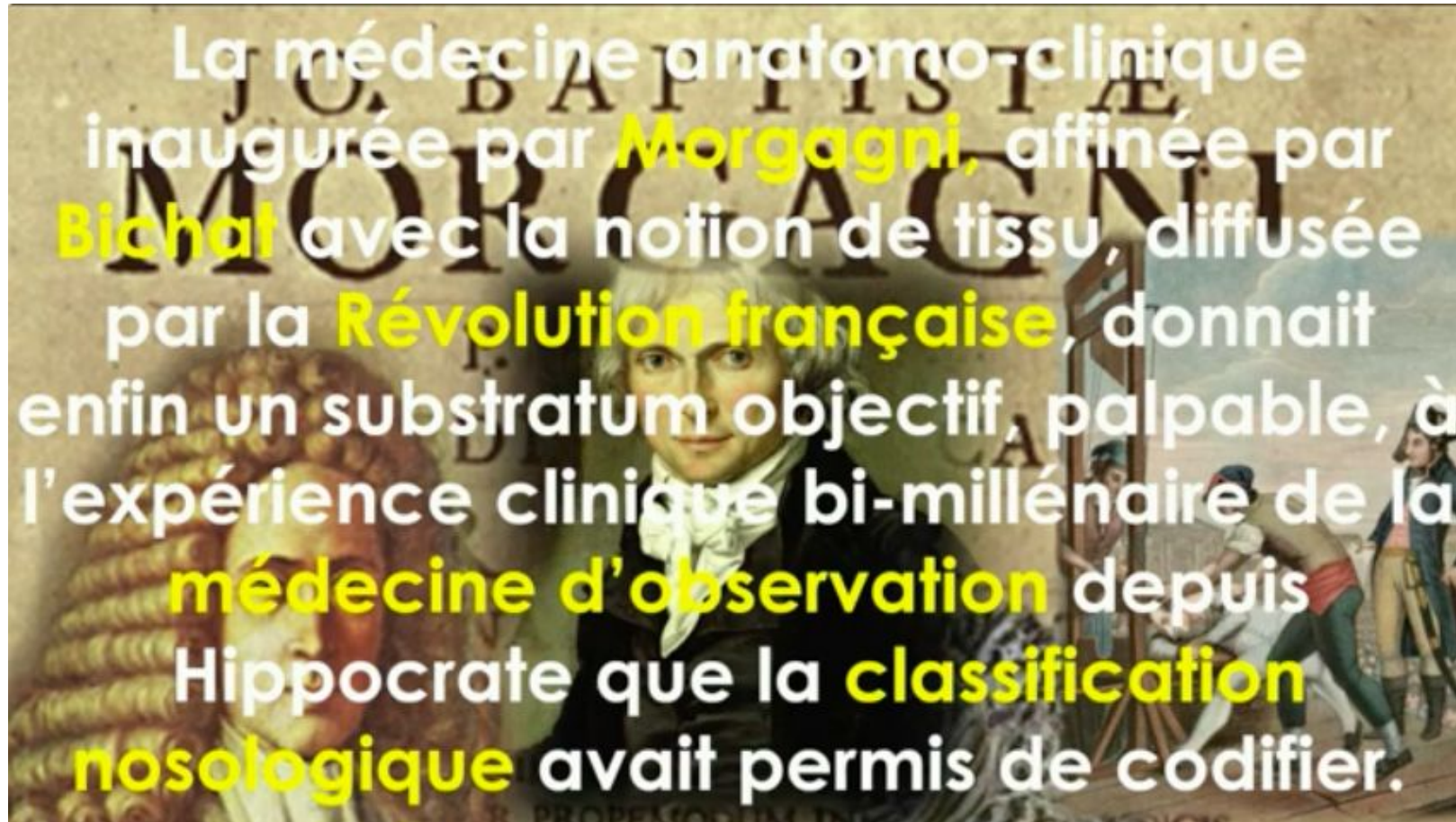
- Όρος: « *Lésion organique* »
- Περιέγραψε πρώτος τον καρδιακό «ροίζο», που ανευρίσκεται στις βαλβιδοπάθειες.
- Ταξινόμησε τα ανευρύσματα σε παθητικά και ενεργητικά και ξεχώρισε τις κοιλιακές υπερτροφίες («νόσος του Κορβιζάρ»).

« *Essai sur les maladies et les lésions organiques du cœur et des gros vaisseaux* » (1806)

- Το πρώτο σύγχρονο σύγγραμμα καρδιολογίας
- Η έκδοση του 1811 αφιερώθηκε στον Μ. Ναπολέοντα

Ο Καθ. J-F Hutin για τη ζέυξη ιπποκράτειας και ανατομο-κλινικής Ιατρικής

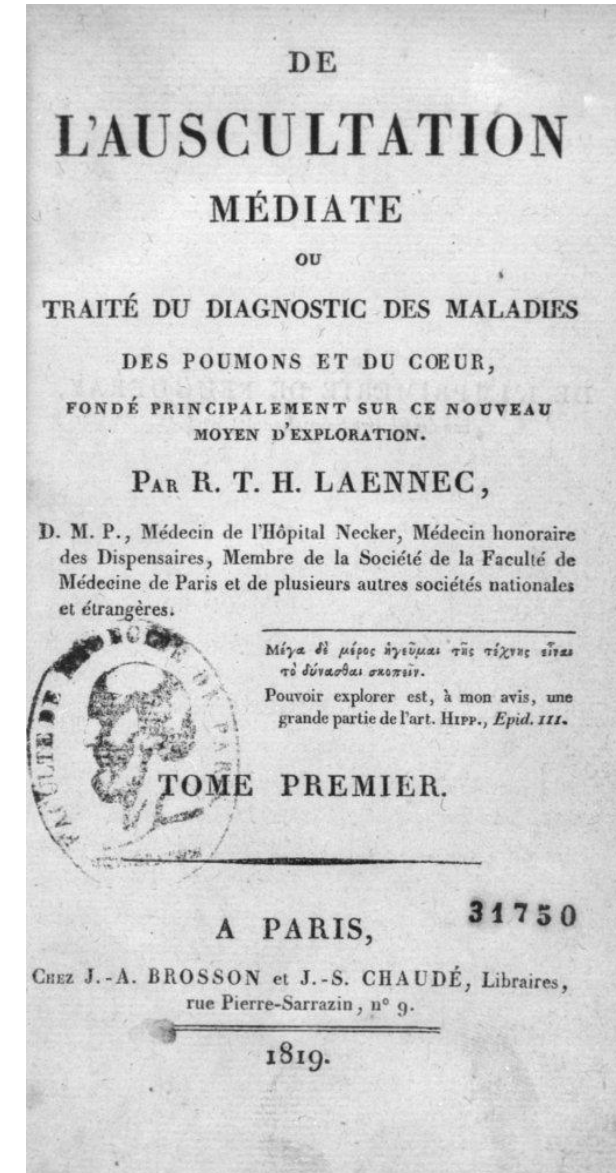
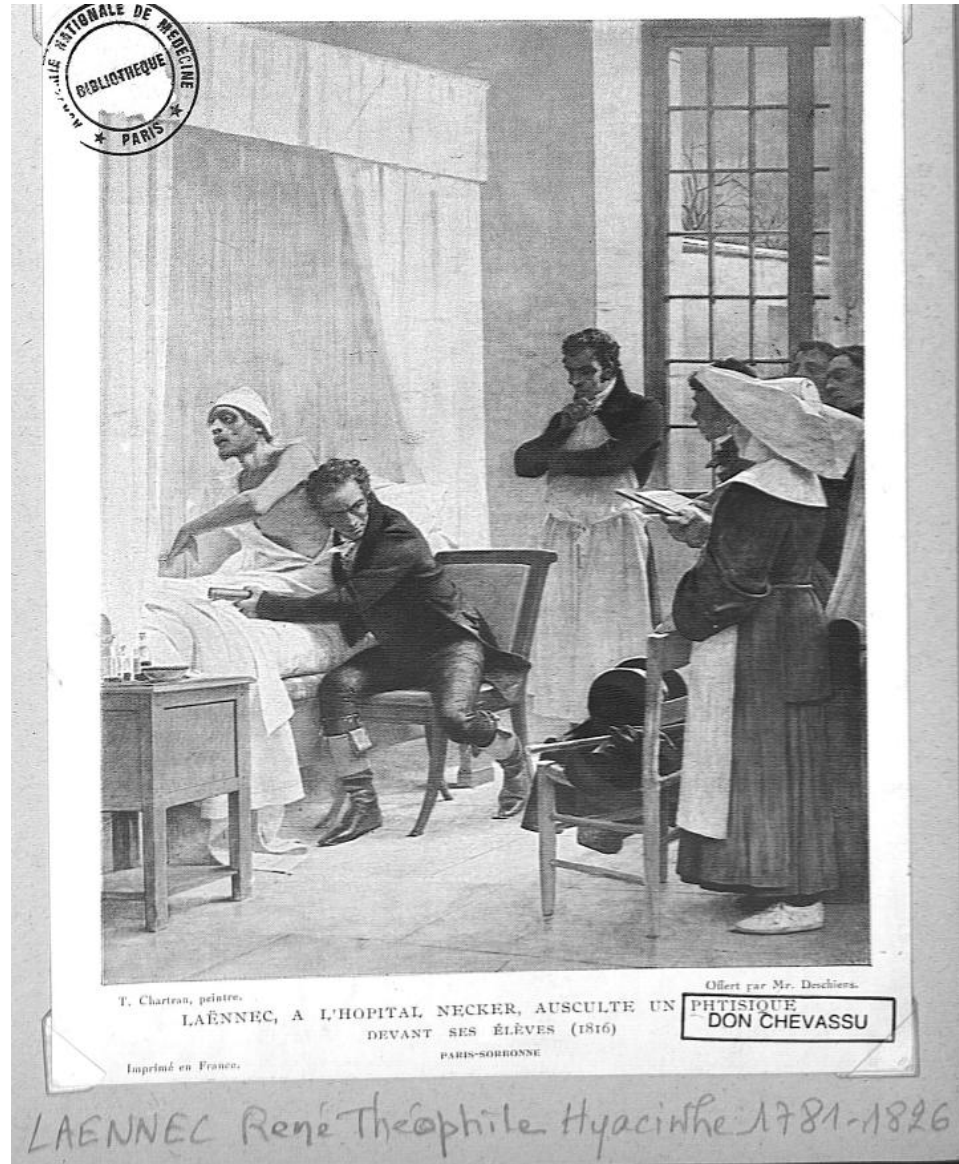

Από την άμεση ακρόαση => στην έμμεση

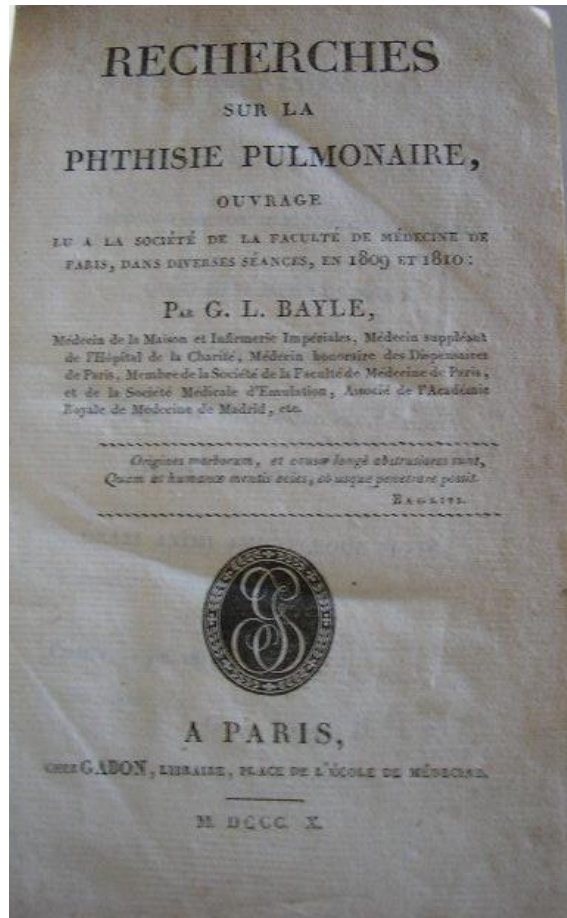
René-Théophile-Hyacinthe Laënnec

Θεμελιωτής της Πνευμονολογίας

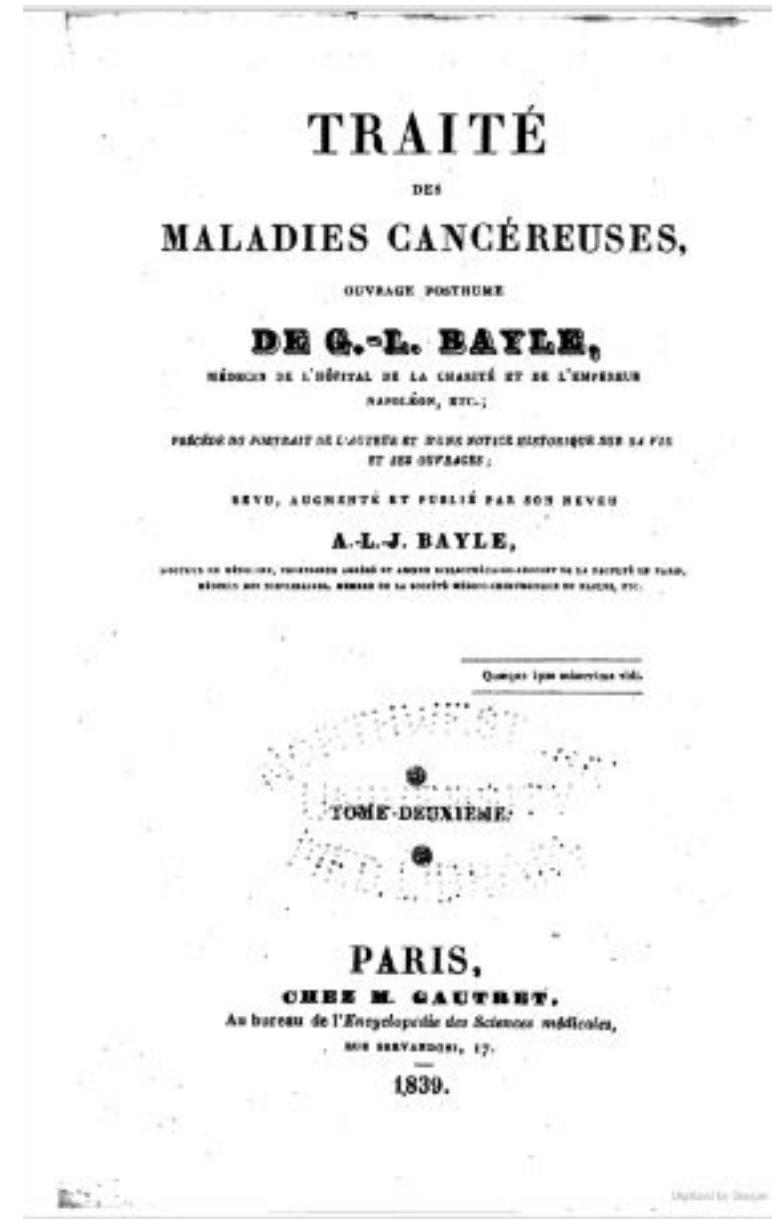

Gaspar-Laurant Bayle (1774 - 1816)

Πρωτοπόρος στη Φθισιολογία

- θεμελίωσε τη νοσογραφία των βλαβών. Στήριζε τη φθίση στις βλάβες και όχι στα συμπτώματα. Το γεγονός ότι είχε την ικανότητα να ξεχωρίζει 6 είδη και 40 ποικιλίες φθίσεως, αποδεικνύει το πάθος που είχε για τη νοσογραφία
- 1802 - περιέγραψε τη νεφρική φυματίωση
- 1808 - περιέγραψε το οίδημα της επιγλωττίδας και απέδειξε την ομοιότητα ανάμεσα στους πολύποδες των ρινικών βόθρων και εκείνους του πεπτικού σωλήνα και του βλεννογόνου της μήτρας
- υποστήριξε τη θεωρία της «καρκινικής προδιαθέσεως»
- 1812 - περιέγραψε τον καρκίνο του παγκρέατος

Οι δύο συνεργάτες

Gaspard Laurent Bayle (1774-1816).

René-Théophile-Hyacinthe Laennec
a inventé le stéthoscope

Εξύψωση της ακρόασης σε μείζονα θέση κατά την κλινική εξέταση

Ο γιατρός κάνει τη νόσο « να μιλήσει » Αναζήτηση κλινικών σημείων

Ο γιατρός από κατ' ουσίαν παρατηρητής

Λαμβάνει ενεργό ρόλο στην άμεση
« εμπλοκή » με τον ασθενή

Η παρατηρητικότητα του Λαεννέκ συναντά την επινοητικότητα των παιδιών

Ανδριάντας του Λαεννέκ στη Βρεττάνη

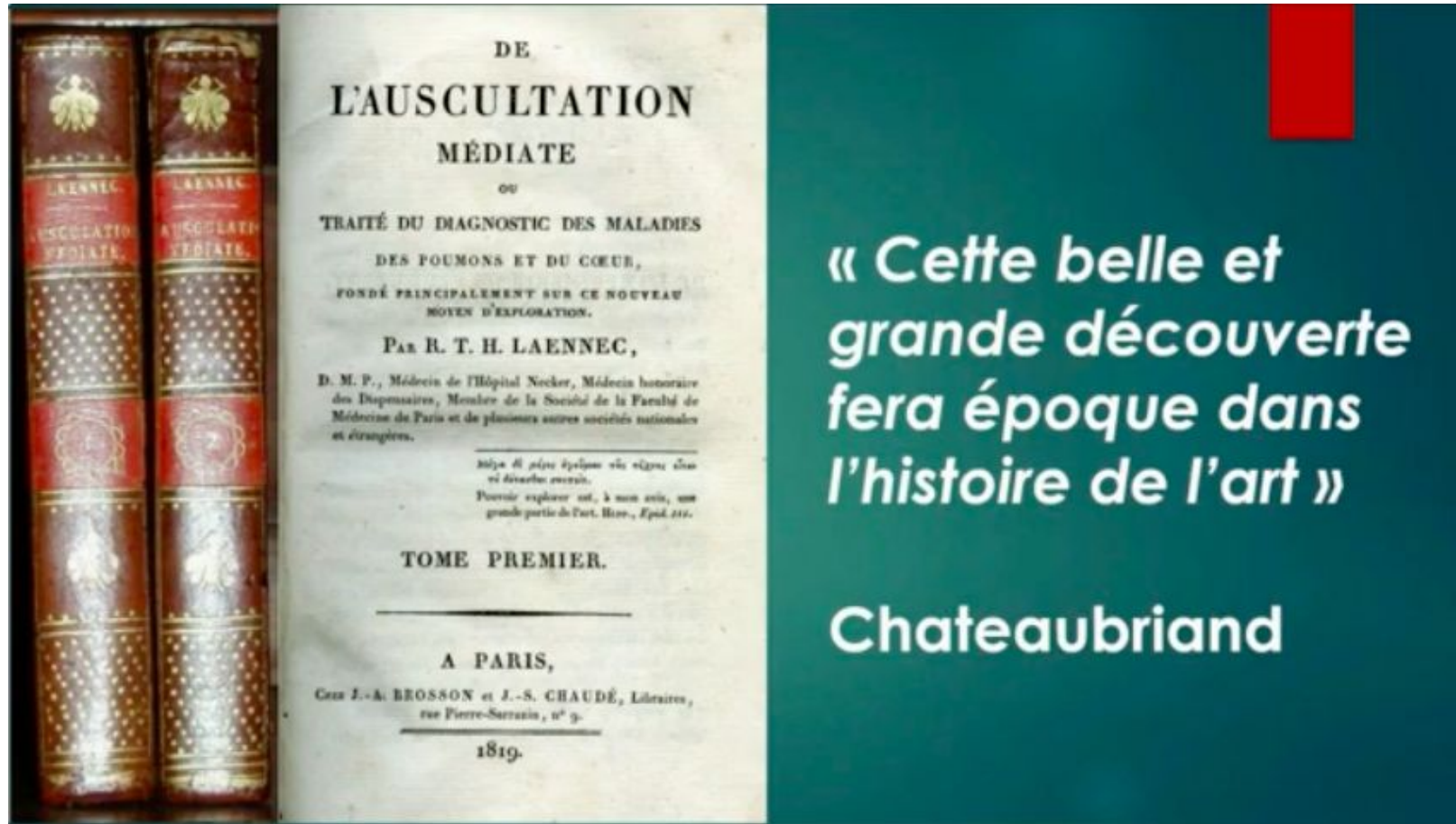

Statue de René-Théophile-Hyacinthe Laennec sur la place Saint-Corentin à Quimper. Sculpteur Eugène-Louis Lequesne, installée en 1868.

Ο τύπος του πρώτου στηθοσκοπίου

Το ρηξικέλευθο σύγγραμμα του Λαεννέκ για την ακρόαση των πνευμόνων

Επιτοίχια πλάκα για το Λαεννέκ στο Νοσοκομείο Necker των Παρισίων

Ο φλαουτίστας συναντά τον κλινικό γιατρό και ο ελληνομαθής τον λεξιπλάστη

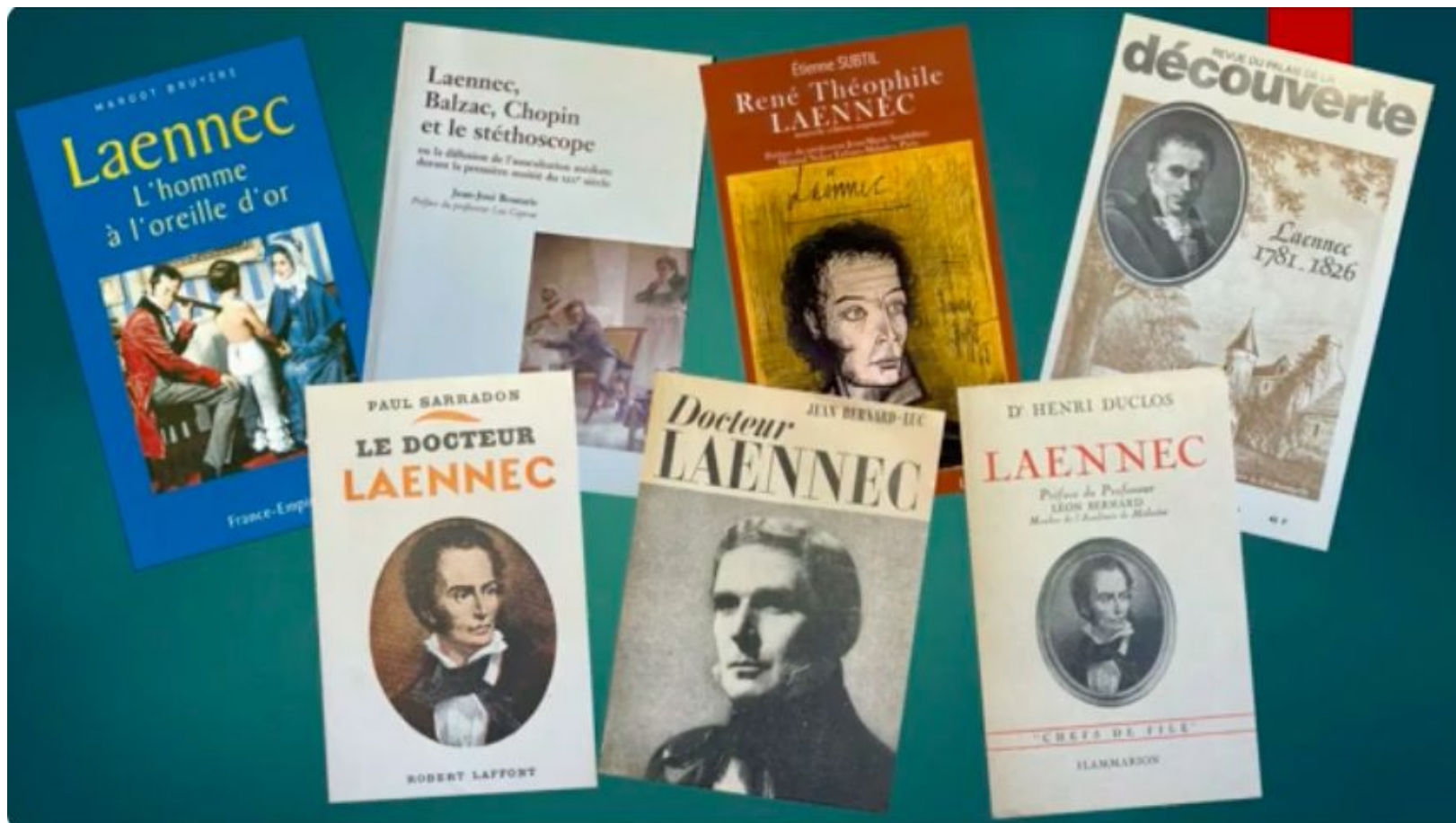
Περιγραφή ειδικών κλινικών ευρημάτων

Τιμή στο Λαεννέκ

Μνήμη Λαεννέκ

Ταινία του Μωρίς Κλωσ για το βίο του Λαεννέκ

Docteur Laennec
Réalisé par Maurice CLOCHE en 1948

... και η άμεση ακρόαση;;

« Το μοναδικό πράγμα που αγγίζει ο γιατρός είναι τα χρήματα της επίσκεψης », Μολιέρος

Η εμπέδωση της φυσικής εξέτασης

François Broussais (1772 - 1838)

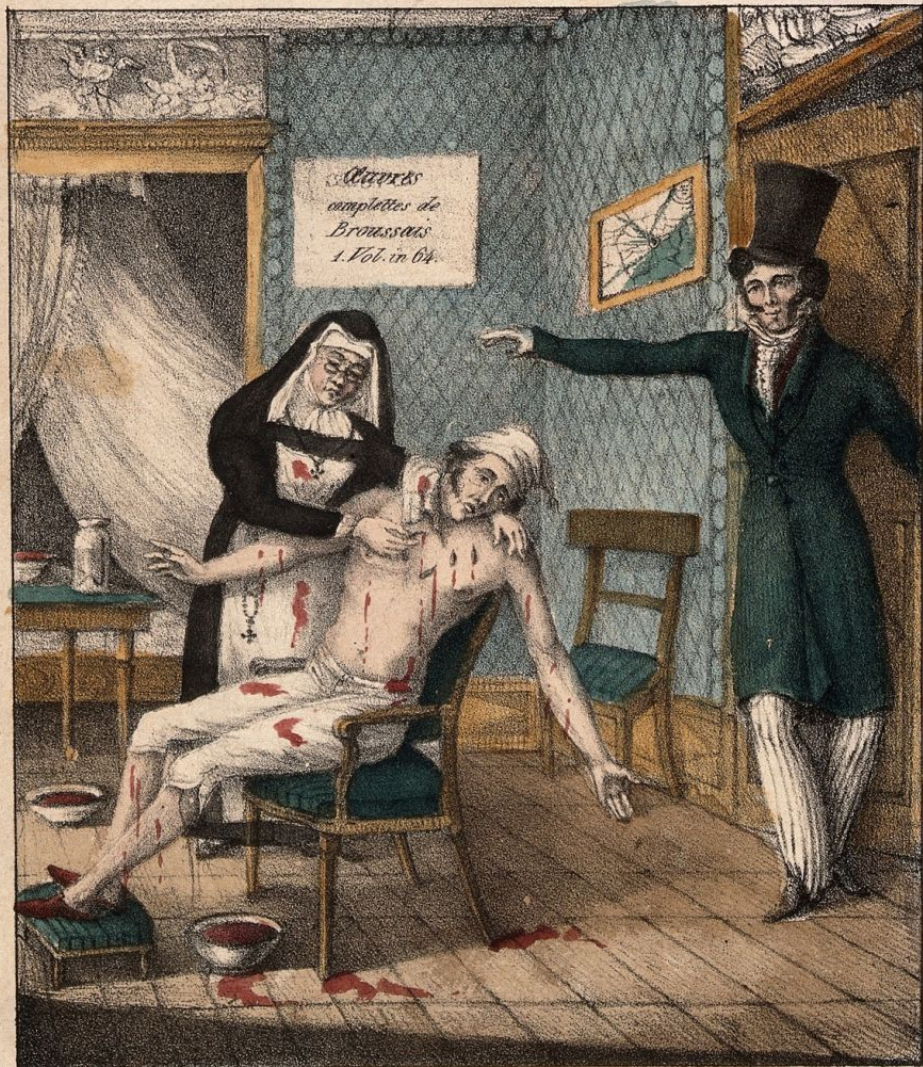

- « **Φυσιολογισμός** » : Σθενικές νόσοι => κατασταλτική, αποσυμφορητική θεραπεία
- Δίαιτα-εμεταγωγά-καθαρτικά, αφαίμαξη-εις
- υπαγωγή του συνόλου των νοσημάτων σε ένα φαινόμενο ερεθισμού, υπεραιμίας με αφετηρία το γαστρεντερικό, το οποίο συνοδευόταν από μια φλεγμονώδη εξέλιξη στα όργανα. Το φαινόμενο αυτό το αποκάλεσε «**phlegmasie**» - **φλόγωση**
- **Αίρει** έμπρακτα κάθε έννοια **ειδικότητας** νόσου
- Αν και του ανήκει η τιμή ότι αυτός πρώτος διέβλεψε την έννοια του **stress** και το **σύνδρομο προσαρμογής**, διερωτάται κανείς πως ένας τόσο εξέχων κλινικός μπόρεσε να οικοδομήσει μια τόσο απλουστευτική θεωρία

Αφαιμάξεις - Διαίτα

Système de Broussais.

K.L.

*Ainsi je n'ai plus une goutte de sang dans les veines!!
C'est égal, encore 50 sang-sues.*

Η μανία των βδελλών

TABLEAU DE PARIS
(La Médecine dans les Hôpitaux)

N.º 16.

C.B.T.

Encore quatre-vingt-dix sangsues!... et continuez la diète.

Paris chez Hautecœur, Marché aux herbes, N.º 2

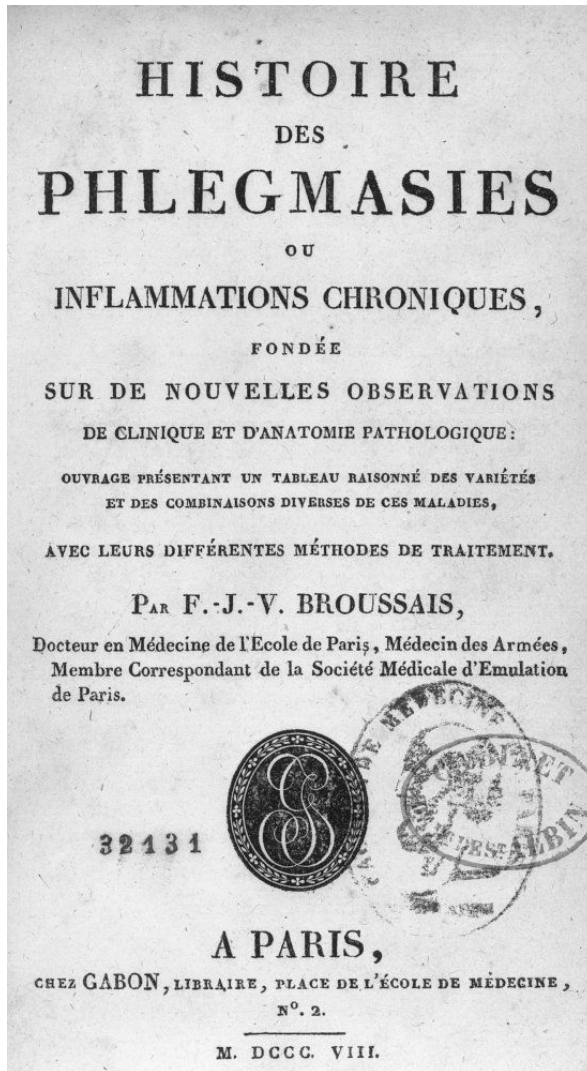
de Paris chez Hautecœur, N.º 2

« ο μεν Ναπολέων αποδεκάτισε τον πληθυσμό της Γαλλίας, ο δε Broussais... τόν αφαίμαξε »

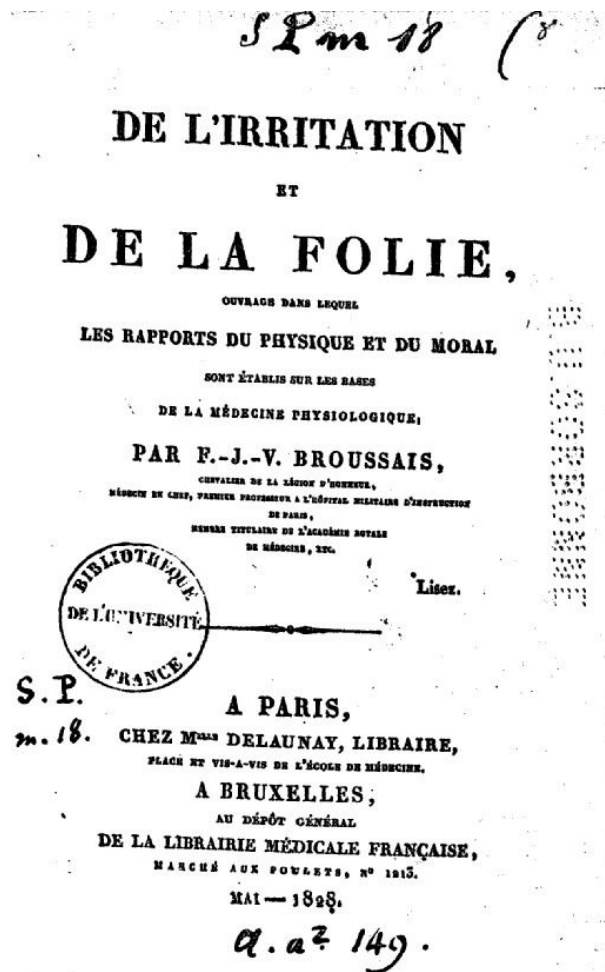
Robes « à la Broussais »

Η « εμμονική » θεωρία του « αδιάλλακτου » Μπρουσαί

- Προοδευτικά, συγκρούστηκε με τους παλιούς του δασκάλους Pinel και Bichat. **Κυρίως όμως συγκρούστηκε με τον René Laënnec** του οποίου την ανακάλυψη (έμμεση ακρόαση, στηθοσκόπιο) χαρακτήριζε ως « απλή περιέργεια »
- Το 1824, δημοσίευσε το Catéchisme de la médecine physiologique (Κατήχηση στη **φυσιολογική ιατρική**), που αποτελεί μια τεράστια υπεράσπιση της αφαίμαξης, την οποία εξυμνούσε και την οποία χρησιμοποιούσε υπερβολικά (εισήγαγε στη Γαλλία περισσότερα από 4 εκατομμύρια βδέλλες ετησίως)
- Μια αλήθεια: « **Ο πυρετός είναι σύμπτωμα** »
- 21^{ος} αι. : Ρόλος του εντερικού « μικροβιώματος »

Φλεγμονής ΓΕΣ... συνέχεια

- Ο Broussais συνέγραψε επίσης το *Traité de l'irritation et de la folie* (Εγχειρίδιο περί του ερεθισμού και της φρενοβλάβειας), όπου εμφανίζεται πάντα κατατρυχόμενος από την έμμονη ιδέα του.
- Ο Broussais είναι, χωρίς καμιά αμφιβολία, ο πιο αμφιλεγόμενος ιατρός ανάμεσα στα μεγάλα ονόματα της γαλλικής ιατρικής. Αυτό δεν μειώνει όμως καθόλου την αξία του ως εξαιρετικού κλινικού ιατρού.

περί υποκειμενικότητας των ευρημάτων της φυσικής εξέτασης

η απαρχή της « αριθμητικής » Ιατρικής

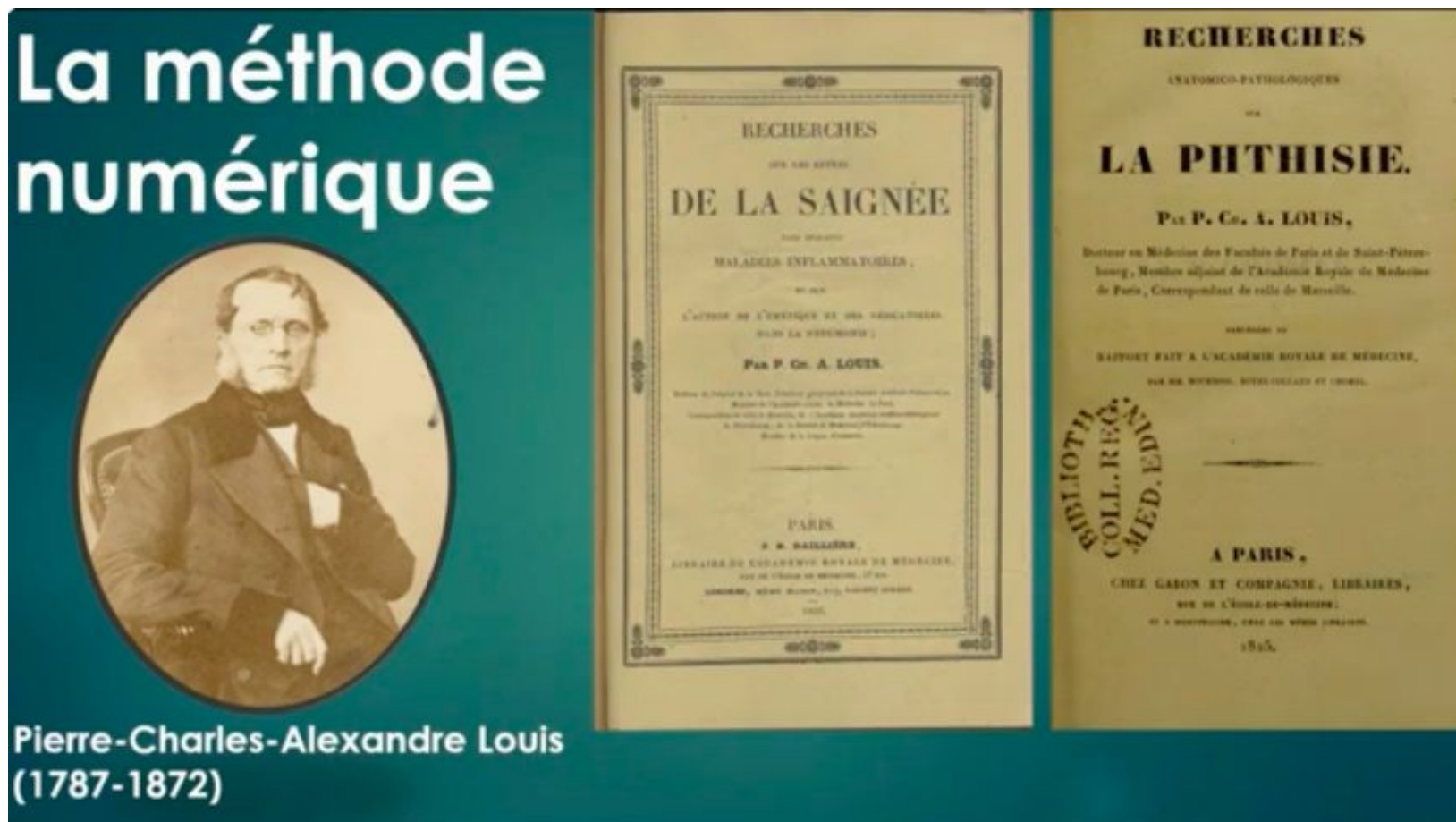
Pierre-Charles-Alexandre Louis (1787-1872)

Recherches anatomo-pathologiques et thérapeutiques sur la phtisie, 1825

Θεμελιωτής της Βιοστατιστικής

Η αριθμητική Ιατρική καταρρίπτει το θεραπευτικό δόγμα Μπρουσαί

Αριθμητικές παρατηρήσεις Λουί στην καταγραφή
ευρημάτων φυσικής εξέτασης σε νοσούντες εκ
τυφοειδούς πυρετού

N. 7. — TABLEAU ANATOMIQUE DE L'AFFECTION TYPHOÏDE.

(Extrait d'un tableau où sont exposées les lésions observées chez cinquante-cinq sujets emportés par l'affection typhoïde.)

NUMÉRO.	SEXE.	ÂGE.	DEBILITÉ ou la MALADIE.	ESTOMAC.	INTESTIN grosse.	COLON.	MÉSENTÈRE.	FOIE.	RATE.	POUMONS.	LARYNX, etc.	CŒUR, etc.	CERVEAU.	
1	H.	49 ans.	30 j.	Volume médiocre, plus ou moins nombreux le long de la grande courbure. Muqueuse généralement griseâtre, couverte d'une assez grande quantité de mucus visqueux, d'une épaisseur considérable et d'une consistance médiocre, aussi considérable dans la grande cul-de-sac que le long de la grande courbure, un peu raide dans son épaisseur, non sanguinolente.	Universellement et médiocrement dilaté, contenant dans sa première moitié une grande quantité de mucus, moins dans la seconde; muqueuse généralement griseâtre, d'une épaisseur et d'une consistance naturelles, effranchi dans sa seconde moitié plusieurs plaques épaisses de gris, non épaissies, et dans les cinq dernières poches des plaques épaisses, comme gâtées, saillantes, saillies due à la muqueuse et au tissu cellulaire qui fait partie de la plaque, l'une et l'autre rouges, après d'une demi-heure, ramolles. Les cinq dernières plaques épaisses, particulièrement. — Quatre glandes lymphatiques, entre la sous-muqueuse et la muqueuse du rectum.	Médiocrement dilaté, contenant une muqueuse pulvée, claire, verdâtre, sa membrane muqueuse molle dans le cæcum et dans le colon ascendant, très-saine ensuite. Dans le cæcum et dans le colon descendant, plusieurs ulcérations à bords plats, à contour gris et noirâtre, et 30 tumeurs mesencoliques et mésecoliques droites dans le même état.	Glandes mésentériques très-nombreuses, d'un rouge obscur médionferme, molles sans être putrilagineuses. — Glandes mesencoliques et mésecoliques droites dans le même état.	D'un volume d'une couleur et d'une consistance normales. — Volume médiocrement développé par une hile leuc et d'un jaune féc.	D'un volume d'une consistance et d'une couleur ordinaires.	Poumon gauche libre, quelque adhérences au droit. L'un et l'autre généralement rouges; le gauche avec quelques taches noires, d'un pouce ou plus en surface, répondant à des veines hépatiques ou durassent être grenus. Ce tissu formait une grande partie de la base et de la partie postérieure du poumon droit qui n'était au-dessus d'une trace d'hydropneumonie.	Sain. Trachée rougie par l'inflammation, les bronches davantage, d'un rouge obscur et médiocrement gonflées. — Leur membrane muqueuse paraissait saine d'ailleurs.	D'un bon volume; son ventricule gauche très-ferme, de 4 à 7 lignes d'épaisseur à l'orte saignée, ayant 25, 18, 16, 12 lignes de développement. — Artère pulmonaire, 20 lignes.	Infiltration sous-archéenne, nodulaire, ligée. — Dépression d'un pource de surface, de 1 ligne de profondeur, dans les parties latérales du bulbe. — Moyen gauche, rempli par une certaine quantité de sérosité. — Substance corticale rose; toute la masse encéphalique d'une bonne consistance. — Une cuillerée de sérosité dans chaque ventricule latéral; une autre à la base.	À l'avant-bras droit, la suite d'un érysipèle, d'un panchement blâche à un crâne rouge infiltré entre la peau et les muscles, et entre les muscles superficiels et profonds. — Maigreux moyenne.

Pierre Charles Alexandre Louis, "De l'examen des malades et de la recherche des faits généraux", Mémoires de la Société Médicale d'Observation, I (1837).

Dominique Jean Larrey (1766-1842)

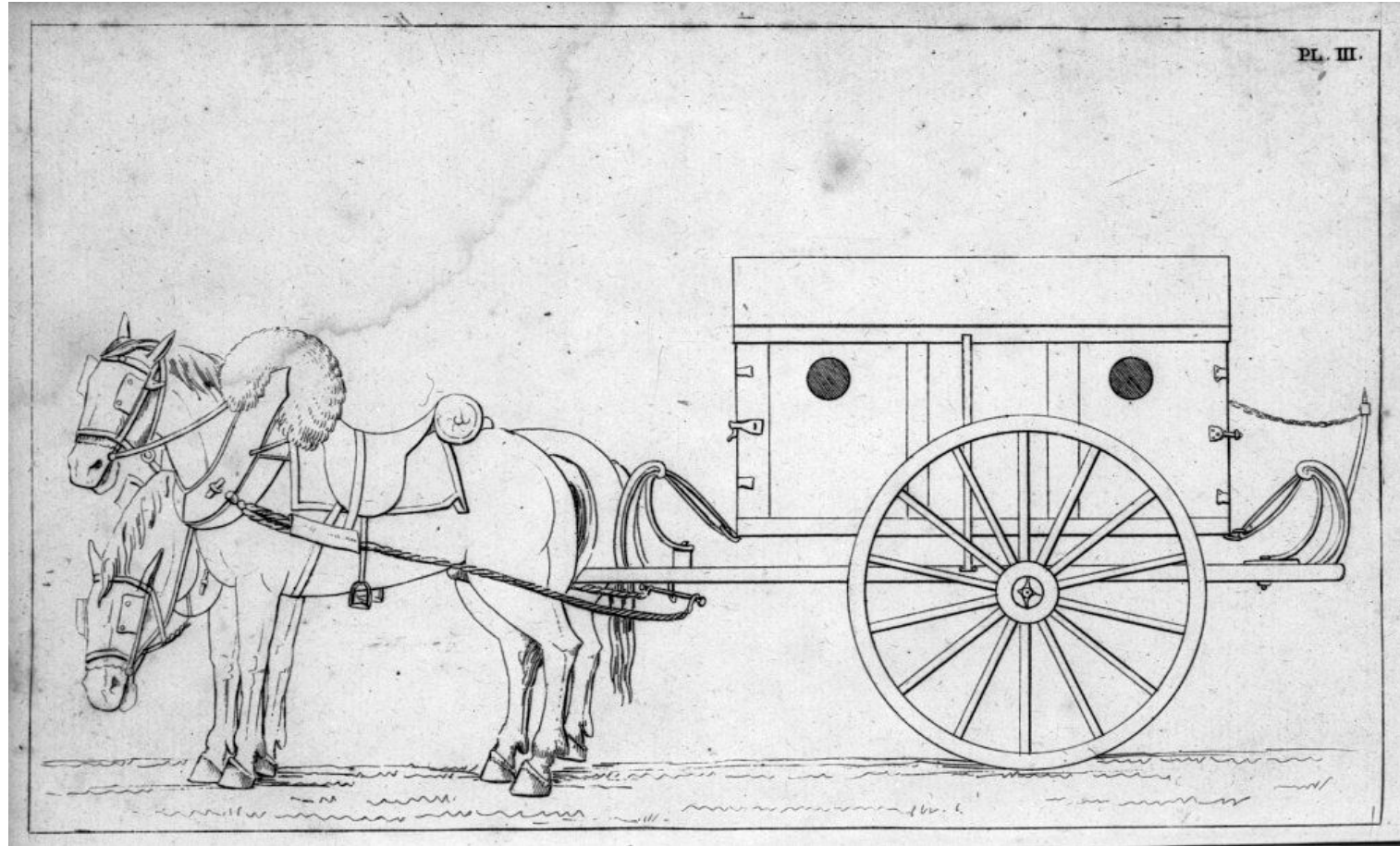
TRIAGE

- Όσοι είναι πιθανό να ζήσουν, ανεξάρτητα από τη φροντίδα που λαμβάνουν.
- Όσοι είναι απίθανο να ζήσουν, ανεξάρτητα από τη φροντίδα που λαμβάνουν.
- Εκείνοι για τους οποίους η άμεση φροντίδα μπορεί να έχει θετική έκβαση.

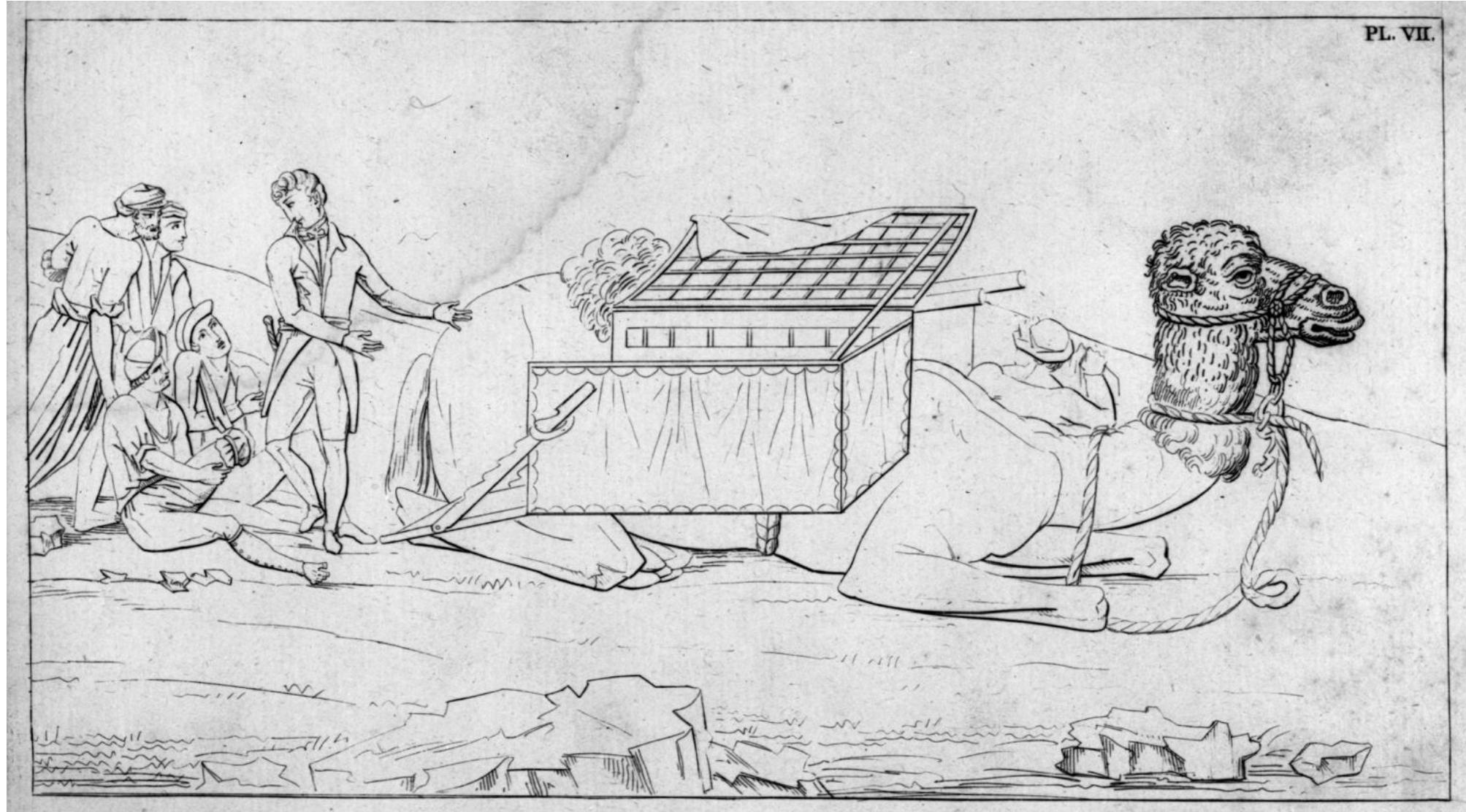
Ασθενοφόρα στα πεδία των μαχών

Ιπτάμενο ασθενοφόρο εμπνευσμένο από το Λαρραί

Προσαρμογή στην Αιγυπτιακή Εκστρατεία

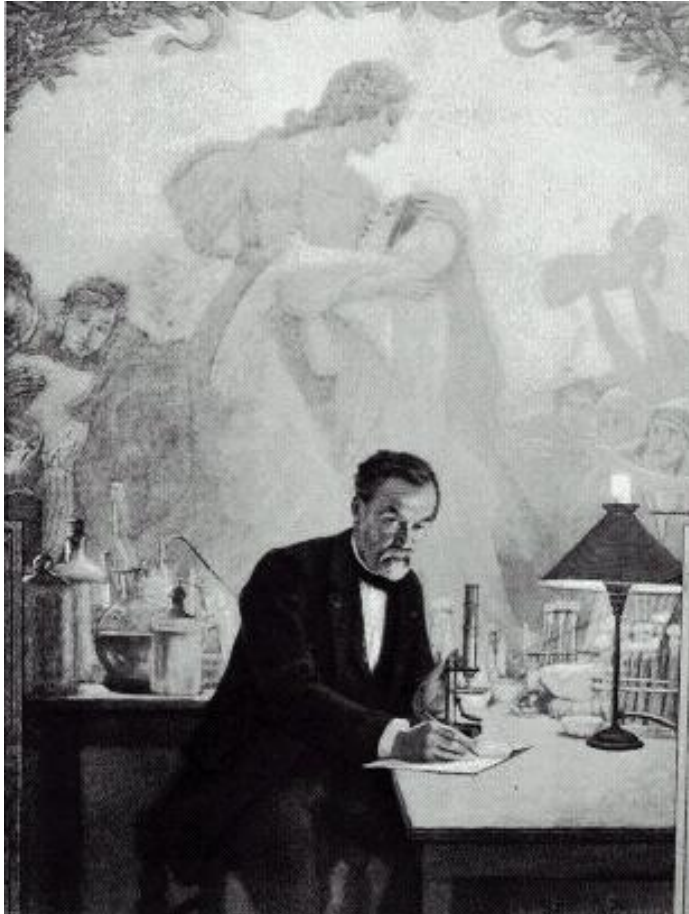

Ο γενναίος και « ενάρετος » Λαρραί, όπως τον εθαύμασε στη μάχη του Βατερλώ ο εχθρός

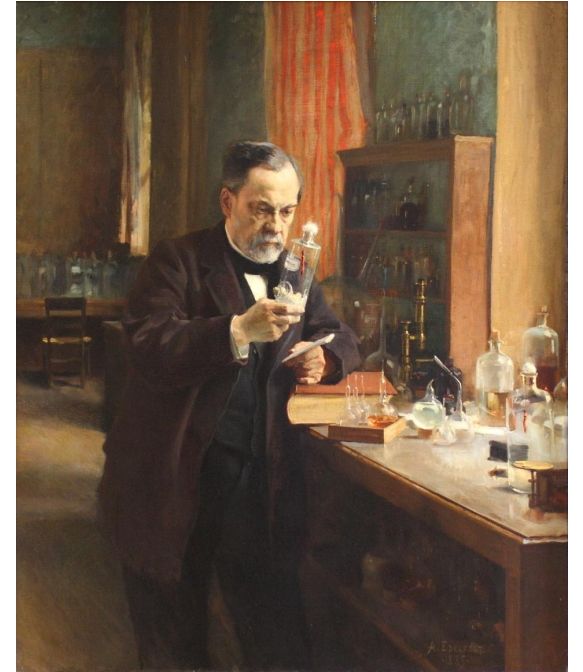

Larrey pansant les blessés sous le feu des ennemis, tableau à la cire, par Muller.

Louis-Pasteur (1822-1895)

- απέδειξε ότι η διαδικασία που ονομάζεται **ζύμωση** προκαλείται από την **ανάπτυξη μικροοργανισμών** και ότι η ανάπτυξή τους σε διαλύματα θρεπτικών ουσιών δεν οφείλεται σε αυτόματη γένεση
- **παστερίωση**: ήπια θερμική επεξεργασία κατά την οποία γίνεται χρήση σχετικά χαμηλών θερμοκρασιών με σκοπό την καταστροφή ή την ελάττωση των βλαπτικών μορφών των μικροοργανισμών ενός υγρού προϊόντος ώστε να μπορεί να διατηρηθεί για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα
- **Εμβολιασμός για άνθρακα και λύσσα**

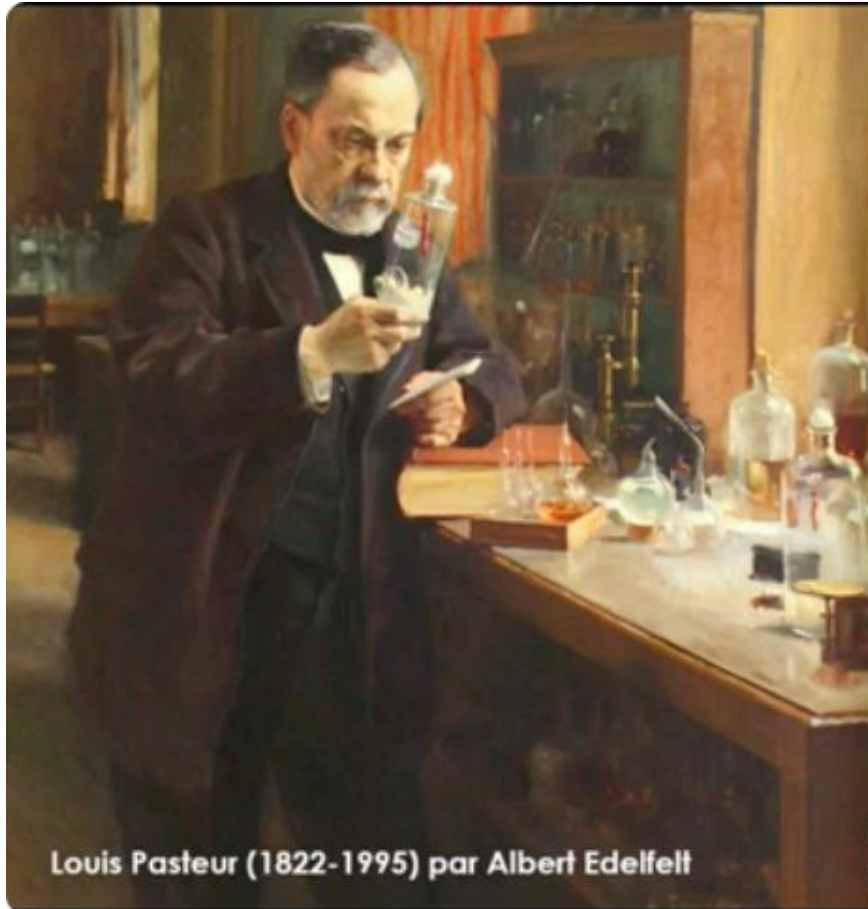
PASTEUR AU MILIEU D'UN GROUPE D'ENFANTS
MORDUS PAR DES CHIENS ENRAGÉS

Ιωβηλαίο Pasteur (1892)

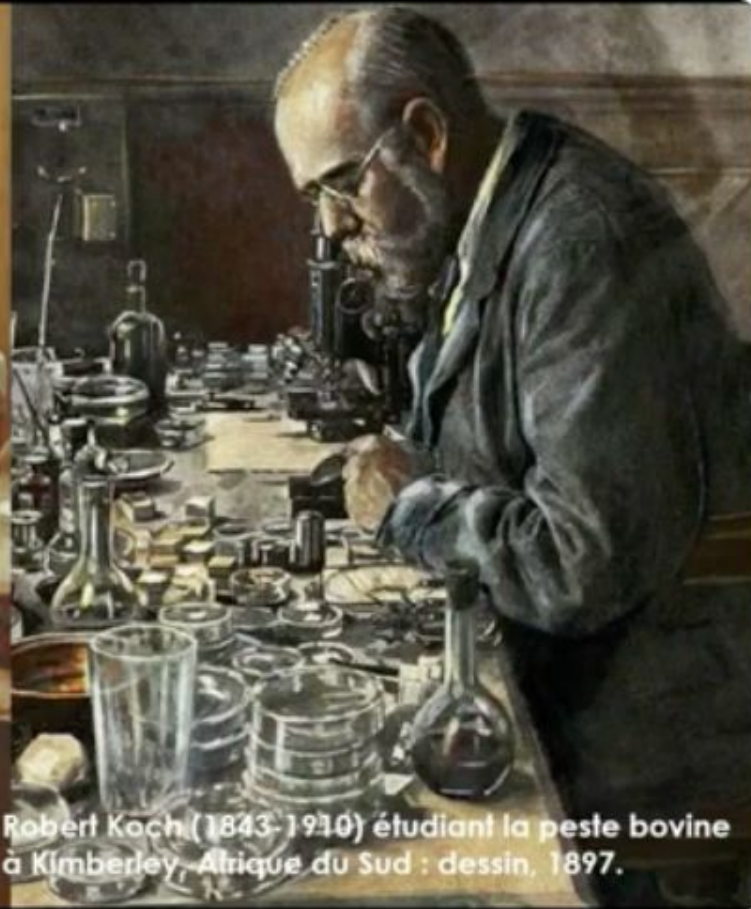
Ο Pasteur εισέρχεται στο αμφιθέατρο της Σορβόννης με τον Πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας, Sadi Carnot και ο Lister σπεύδει να τον χαιρετήσει

Οι θεμελιωτές της σύγχρονης Μικροβιολογίας

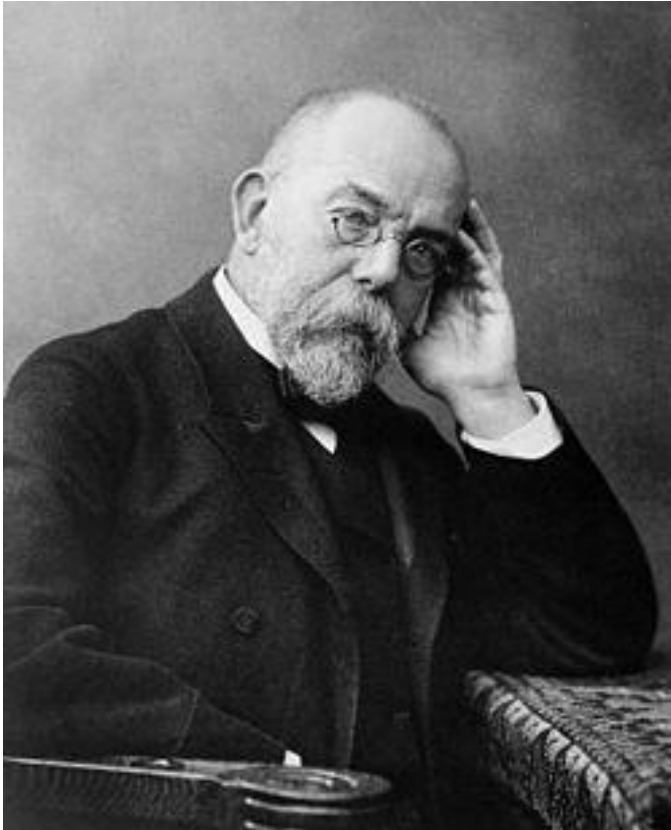

Louis Pasteur (1822-1995) par Albert Edelfelt

Robert Koch (1843-1910) étudiant la peste bovine à Kimberley, Afrique du Sud : dessin, 1897.

Robert Koch (1843-1910)

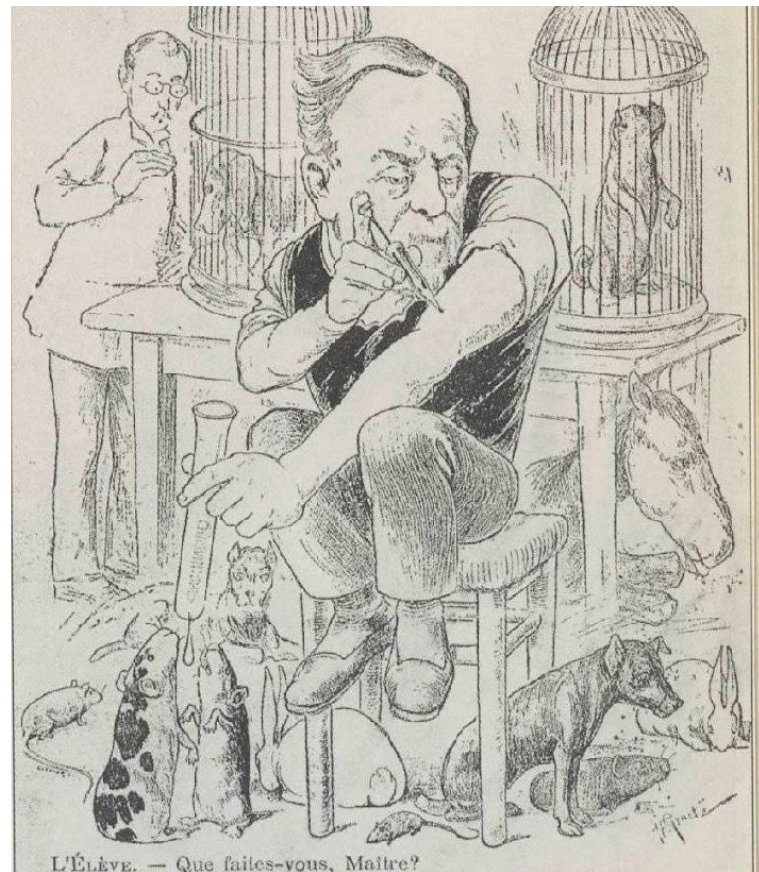

- Ανακαλύπτει το **μυκοβακτήριο της φυματίωσης** (βάκιλλος του Κωχ)
- Θεμελιωτής της βακτηριολογίας
- 1905 Nobel

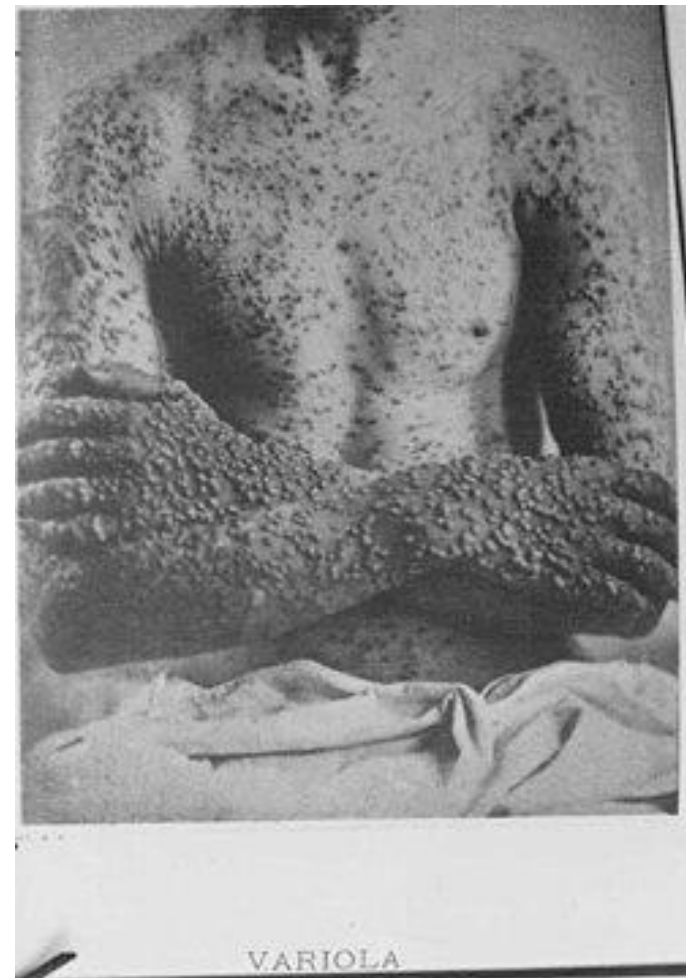
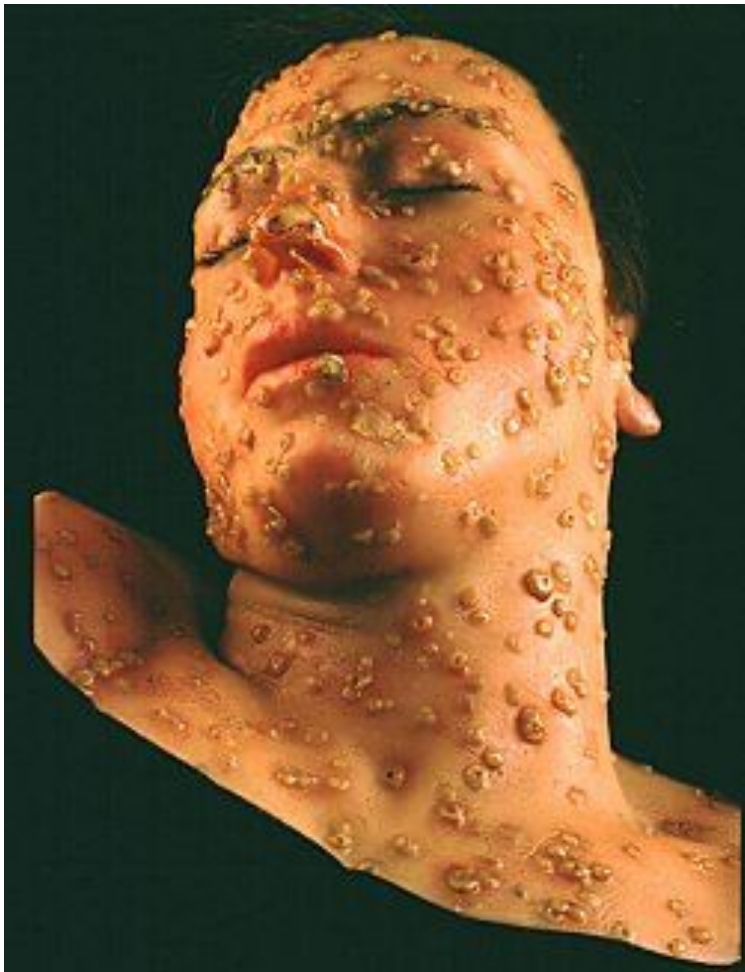
« **κριτήρια του Κωχ** » για να θεωρηθεί πως μια ασθένεια οφείλεται σε παθογόνο μικροοργανισμό:

- Θα πρέπει ο μικροοργανισμός να ανιχνεύεται στους ιστούς ή στα υγρά ασθενών ή στον οργανισμό ατόμων που πέθαναν από την ασθένεια αυτή.
- Μπορεί να απομονωθεί και να καλλιεργηθεί στο εργαστήριο.
- Μπορεί να προκαλέσει την ίδια ασθένεια σε πειραματόζωα και να απομονωθεί ξανά από αυτά.

Τα Ινστιτούτα Παστέρ και Κωχ

Ευλογιά – Ευλογιασμός – Δαμαλισμός – Εμβολιασμός

**Monkeypox
Original and
Augmented Images**

Edward Jenner (1796)

James Phipps - Sarah Nelmes - Blossom

Οι Εισηγητές της αντισηψίας και ασηψίας

- Αντισηψία: η μέθοδος, με την οποία **αναστέλλεται ο πολλαπλασιασμός** ή η **ανάπτυξη** των μικροοργανισμών ή επιτυγχάνεται η **εξόντωσή** τους επάνω στο σώμα των ζώων και του ανθρώπου. Η αντισηψία γίνεται με τη χρησιμοποίηση των αντισηπτικών φαρμάκων
- Ασηψία: **η πλήρης απουσία μικροοργανισμών (ιών, βακτηρίων, πρωτοζώων, μυκήτων κ.λπ.),** η οποία επιτυγχάνεται με την αποστείρωση (**κλιβανισμό**). Με την αποστείρωση καταστρέφονται ολοσχερώς όλοι οι μικροοργανισμοί, καθώς και τα σπόρια των βακτηριδίων και βακίλλων και έτσι εξασφαλίζεται η ασηψία των αντικειμένων που έχουν υποστεί τη διαδικασία αυτή, όπως είναι τα χειρουργικά εργαλεία, γάζες και λοιπό χειρουργικό υλικό.

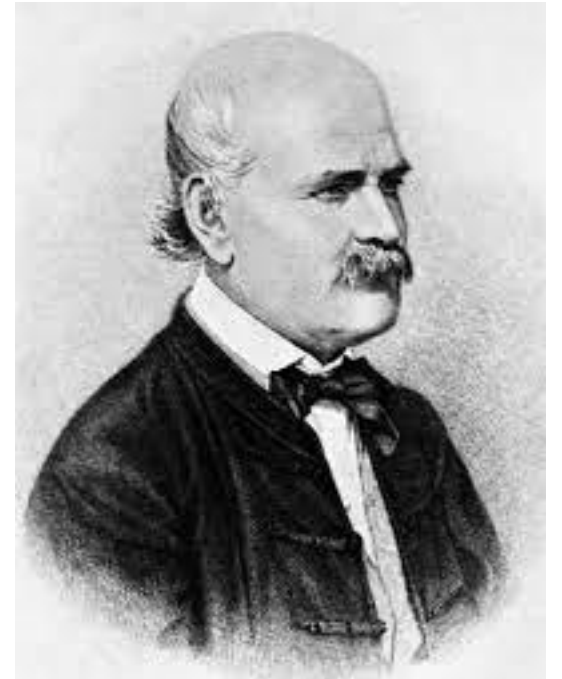
Joseph Lister (1827-1912)

Ignaz Semmelweis (1818-1865)

- Διάλυμα καρβολικού οξέος (φαινόλη), 1865

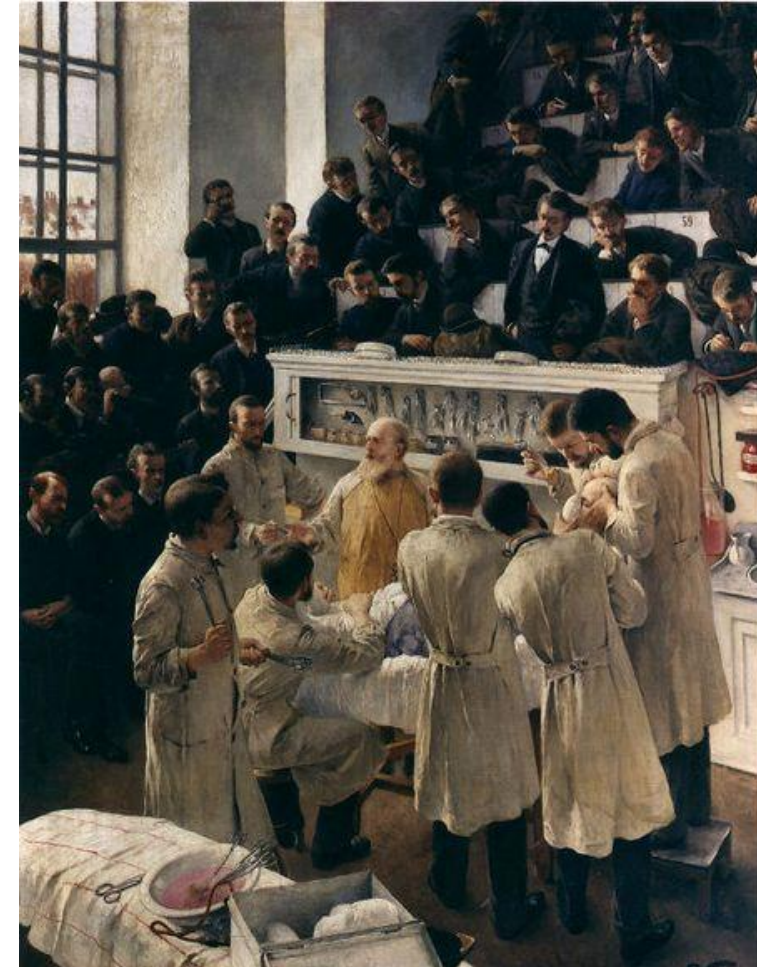
- Χλωράσβεστος, 1847

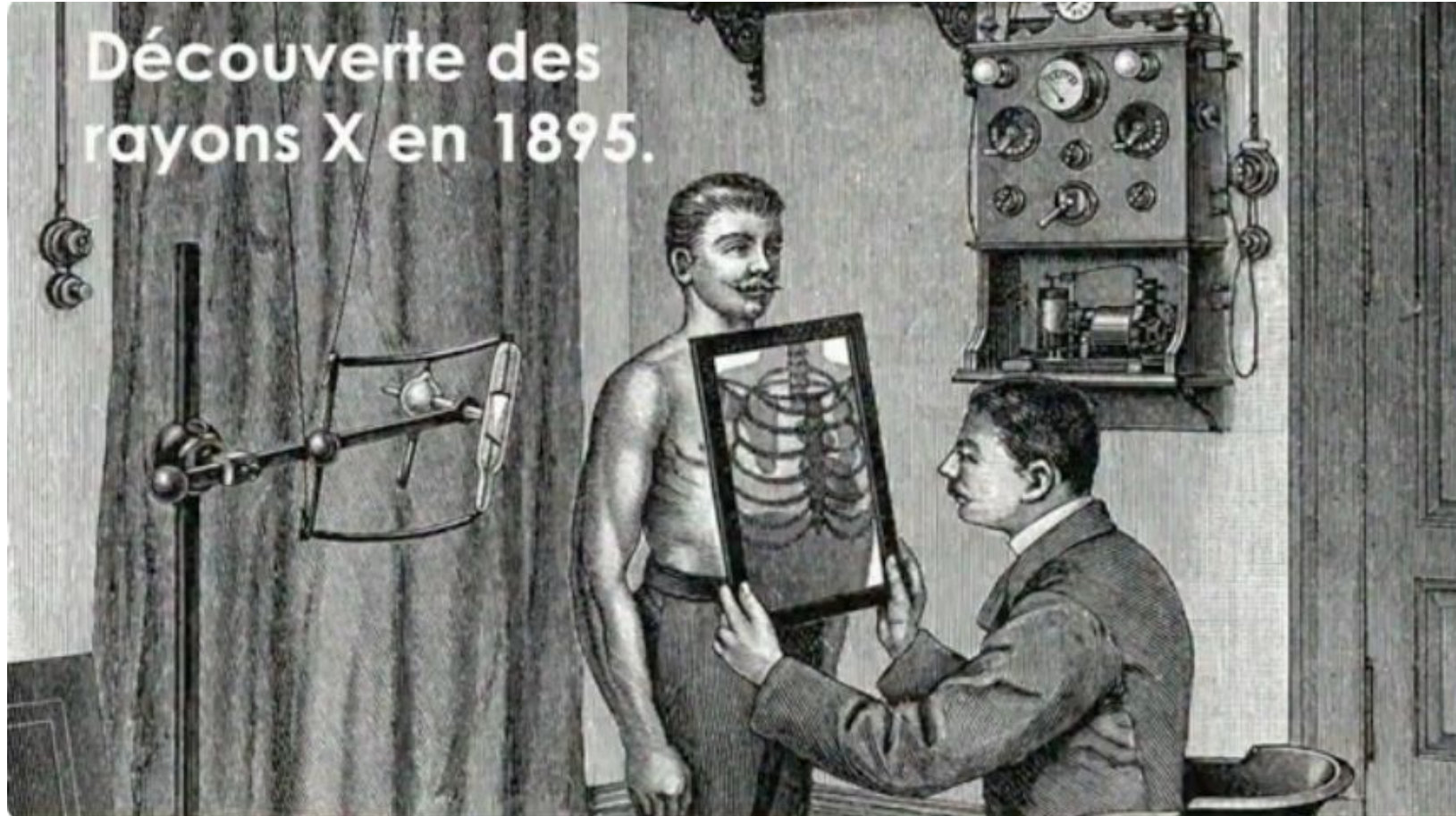
Christian Albert Theodor Billroth (1829-1894)

κορυφαίος Αυστριακός Χειρουργός και δη του ΓΕΣ

Οισοφαγεκτομή
Ολική λαρυγγεκτομή
Ολική γαστρεκτομή
Πυλωροπλαστική
Τμηματική εντερεκτομή

Η ανάπτυξη της Ακτινολογίας - Röntgen

Ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ ἱατρὸς

Μία γυναίκα

ποὺ ἀγαπᾷ τὴν ἐπιστήμη
περισσότερο ἀπὸ...τὴν μόδα

Τὸ ἔργον τοῦ «Ἐθνικοῦ Συνδέσμου Ἑλληνίδων»

Μία συνέντευξις μετὰ τὴν κ. Παναγιωτάτου

Ἡ κ. Ἀγγελικὴ Παναγιωτάτου.

«Δὲν θάθελα ἐγὼ οὔτε ὀλόχρυσαι
(παλάτια
Οὔτε τοῦ ἔρωτα τὰ χάδια τὰ ἐ-
(φήμερα
Μόνο τῆς Ἑπιστήμης τὸ ἀγνὸ φιλ
Ἐπόθησε. ἐδίψασ' ἡ ψυχὴ μου
(πρόωρα! »

"ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ", 1933

William Osler (1849-1919), Αμερικανική Σχολή
Sir James Simpson (1811-1870), εισηγητής της
χρήσης χλωροφορμίου (1847) - Γενική
Αναισθησία στη Μαιευτική κλπ

J. Simpson

Αλεξάντερ Φλέμινγκ (1881-1955) -> penicillin (1928)

- Charles John Patrick La Touche (1904 - 1981)
- *Penicillium notatum* (*chrysogenum*)

- **Ernest Duchesne** (1874 –1912)
- *Penicillium glaucum*
- "*Contribution à l'étude de la concurrence vitale chez les micro-organismes: antagonisme entre les moisissures et les microbes*" (Contribution to the study of vital competition in micro-organisms: antagonism between molds and microbes)

Gerhard Johannes Paul Domagk (1895 - 1964)
Prontosil (Sulfanilamide => sulfamides) (1935)

MG*M-01325

Τα πρώτα Νοσοκομεία

- Στρατιωτικό Νοσοκομείο 1834, 1836
- Πολιτικό Νοσοκομείο « Ελπίς » 1836, 1842
- Οφθαλμιατρείο 1843, 1854

Οθώνειον Πανεπιστήμιο Αθηνών: Μάιος 1837

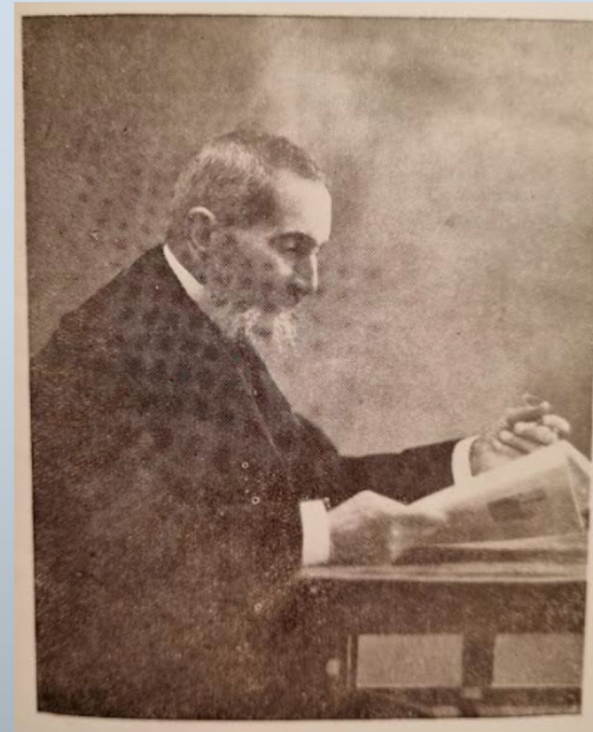
Αρχιτέκτων Κλεάνθης – η οικία του στέγασε από το 1837 ως το 1841 το Πανεπιστήμιο Αθηνών

Καθ. Διονύσιος Αιγινήτης (Χατζής) (1818 - 1882)
Καθ. Θεόδωρος Αρεταίος (Κωνσταντινίδης) (1829 - 1893)
και τα κληροδοτήματά τους : Αιγινήτειο και Αρεταίειο Πανεπιστημιακά Νοσοκομεία

Αγγελική Παναγιωτάτου (1878 - 1954)

πρώτη γυναίκα απόφοιτος (μαζί με την αδελφή της, Αλεξάνδρα) ελληνικής Ιατρικής Σχολής

Προσωπική Συλλογή Γιάννου Δημητριάδη, δερματολόγου

Ζαχαρίας Παπαντωνίου (1877-1940)

- *«Με την δεσποινίδα Παναγιωτάτου ήμουν συμφοιτητής. Ενθυμούμαι ότι προς αποφυγήν ταραχών έμπαινε εις το μάθημα ταυτοχρόνως με τον καθηγητήν. Αλλά οι φοιτηταί ήτο αδύνατον να κρατηθούν και το δαιμόνιον της ελληνικής βαρβαρότητος προκαλούσε πάντοτε μίαν στιγμιαίαν συμφωνίαν μπαστουνοκρουσίας. Η κόρη αυτή εν τούτοις είχε την ανδρείαν να σπουδάση ποδοκροτουμένη επί τέσσερα χρόνια.»*

ΚΑΤΗΓΕΤΟ ἐκ Κεφαλληνίας. Κόρη τοῦ κ. Γαβριὴλ Παναγιωτῶτον, ἀδελφῆς τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐγκατεστημένης λαοῦ Ἀγγλικῆς Παναγιωτῶτον καὶ τοῦ ρεαδῶ μηχανικοῦ κ. Γεωργίου Παναγιωτῶτον. Ὦτο καὶ αὐτὴ λαοῦς. Οἱ ἀναγνώσται τοῦ παρόντος Ἡμερολογίου τὴν ἐγνώρισαν καὶ ὡς διηγηματογράφον διότι ἐκτὸς τῆς ἐπιστομῆς τῆς, εἰς τὴν ὁποῖαν διέπρεπε τόσον, ἐκαλλύχευε, ὅπως ἡ ἀδελφὴ τῆς, καὶ τὰ γράμματα. Καὶ ὦτο ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως ἐκείνης, τὰς πλῆθους μέλλουσας, τὰς ὁποίας θῶναι ἢ Μοῖρα καὶ πατάσσει ὁ Θάνατος κατὰ προτίμησιν ...

Ἀπέθανεν ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ νεωσύτῃ, εἰς ἡλικίαν 25 μόλις ἐτών. Ἐν τούτοις ἡ ὀλιγοχρόνιος ζωὴ της ὑπέρθε πλήρης ἀγώνων καὶ ὀδῶν. « Ἀν εἶς ἀπάντων πρῆγμα ἀκόμῃ διὰ μίαν ἑλληνίδα κόρην νὰ προχωρήσῃ πέραν τῶν μεθυσμάτων τοῦ Ἀρκακίου, καὶ νὰ τελειώσῃ τὸ Γυμνάσιον, φαντασθῇτε πόσον εἶνε δύσκολον νὰ τελειώσῃ καὶ τὸ Πανεπιστήμιον καὶ κατέλινῃ νὰ συμπληρώσῃ τὰς σπουδὰς της εἰς τὴν Εὐρώπῃν. » Οἱ ἅττα τὰ κατώρθωσεν ἡ Ἀλεξάνδρα Παναγιωτάτου, καὶ ἀπὸ παντοῦ ἀπελύθη μὲ ἄριστα, μ' ἑταίρους, μὲ συζητήτρια καὶ μὲ συνοτάσεις. Οἱ ἐν Ἀθήναις καθηγηταὶ της ἦσαν ἐνθουσιασμένοι μαζὶ της ὅσον καὶ οἱ ἐν Βιέννῃ, ὅπου ἐπιστάδουν εἰδικῶς τὴν Γυναικολογίαν καὶ Παιδιατρικὴν, καὶ πρὶν μεταβῇ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, πλησίον τῆς ἀδελφῆς της, διὰ νὰ ἐξασκήσῃ ἐκεῖ τὸ ἐπάγγελμα της, ἡ φήμῃ της εἶχε προσηγηθῇ. Πόσον ἰσχυρὰν θήλην πρέπει νὰ εἶχε, πόσῃν εὐφυνία καὶ πόσῃν ἐλπίσῳ, διὰ νὰ κατανικήσῃ τὰς πολυήρεις, αἱ ὁποῖαι περιορίζουν τὴν ἑλληνίδα εἰς στενωπὸν κύκλον, διὰ νὰ ὑπερπηδήσῃ τὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἔφραττον τὸν δρόμον τῆς προόδου της, καὶ νὰ φθάσῃ αἰσίως εἰς τὸ τέμας ἡγῶνος, ὁ ὅποιος κάλλιπαι ἡμπορεῖ νὰ νομομασθῇ ἡρώικως ! Ὑπῆρξε μία τὼν ὀλιγίστων ἀντιποσώπων της πρὸς ἡμῖν γυναίκας χειραφετήσεως, — τῆς καλῶς ἐννοουμένης, — καὶ ὁ θάνατός της ἀπεστέρεσε τὸν ἑλληνικὸν γυναικῶν κόσμον ἐνὸς τῶν ὠραιότερων του στολισμῶν.

Εἶπομεν, ὅτι ἐκτὸς τῆς ἐπιστήμης ἐκαλλίεργει καὶ τὰ γράμματα. Τὰ οὐκ αἶμα τῆς πρωτόλειᾳ μαρτυροῦν πόσον ἰσχυρὸν εἶχε τὸ ταλάντον, καὶ πόσον θὰ διέπρεπε καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν, ἂν ὁ θάνατος δὲν τὴν ἐφθόνηι.

Ἦτο φύσις ἀγαθή, εὐθεία, ἀγγελική. Κανένα ποτέ δὲν ἐξείραζεν ἡ ἀσυνήροβλος της εὐφροσύνη. Ἡ καρδιά της ἦτο μεστή ἐκ τῶν εὐφροτερότερων καὶ ὑψηλοτέρων αἰσθημάτων. Λιὰ τοῦτο, ὅσοι τὴν ἐγνώριζον ἐκ τοῦ πλησίον, δὲν τὴν ἐθαύμαζον μόνον ὡς διάνοιαν ὑπερόχον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπακούσαν ὡς ἄνθρωπον ἀγαθόν. Καὶ ὁ θάνατός της ἐξηγήθη ὡς ἔδωκε ὡς πραγματικὴ ἀνάστασις καὶ ἡ συνηθιστικὴ καὶ ἀνδοπαλημυστικὴ ῥηδεία της δὲν εἶχε τὴν μεγαλοπρέπειαν συνθηματικὴν, ἀλλ' ἦτο ἀποδείξις τῶν αἰσθημάτων τοῦ θαυμασμοῦ τῆς ἀγάπης, ἡ ὅποια ἐπέλεξε γενικῶς ἡ ἀείμνητος τοῦ Ἀλεξάνδρου!

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ == ΝΕΑ ΤΕΧΝΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Ο ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΓΓΑΝΟΣ
== ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟ

ΚΑΒΑΦΗΣ, ΘΕΟΤΟΚΗΣ, ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ, ΛΑΥΡΑΣ, ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ,
ΜΑΜΜΕΛΗΣ, ΔΓΡΑΣ, ΣΥΛΒΙΟΣ, ΡΑΖΕΛΟΣ, ΒΕΛΜΥΡΑΣ, ΣΠΕ-
ΡΑΝΤΣΙΑΣ, ΒΑΓΓΑΝΟΣ, ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, ΠΑΠΑΤΖΩΝΗΣ, ΑΘΗΝΑΙΟΣ.
VERLAINE, VARQUERIE, SHELLEY, Foy, ESSENINE, HAM-
SUM, WILDE, BINTILAA.

ΘΑ ΠΕΡΙΕΧΕΙ:

Διήγημα, Ποίηση, Θέατρο, Καλές Τέχνες, (Μουσική,
Ζωγραφική, Γλυπτική) Έπιστήμες (Φιλοσοφία, 'Αρ-
χαιολογία) Μελέτες, 'Αρθρα, Μεταφράσεις, 'Ελλ.
καὶ Ξένα Γράμματα, Φιλολογική καὶ Καλλιτεχνική
Ζωή, Παρασκήνια, Σημειώματα, Φιλολ. Χρονογράφη-
μα, Βιβλιογραφία, Βιβλιοκρισία, τιμητικά αφιερώματα.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΚΗΝ
ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΟΥ Κ. Ε. Μ. ==

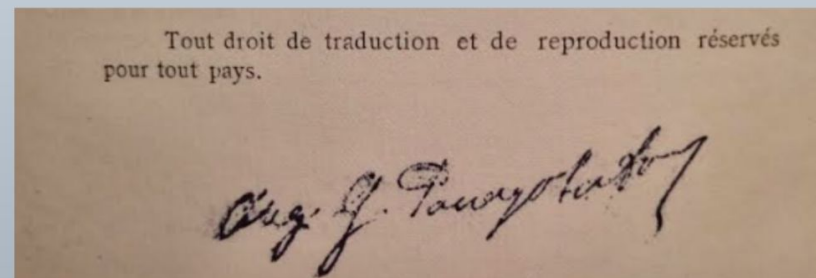
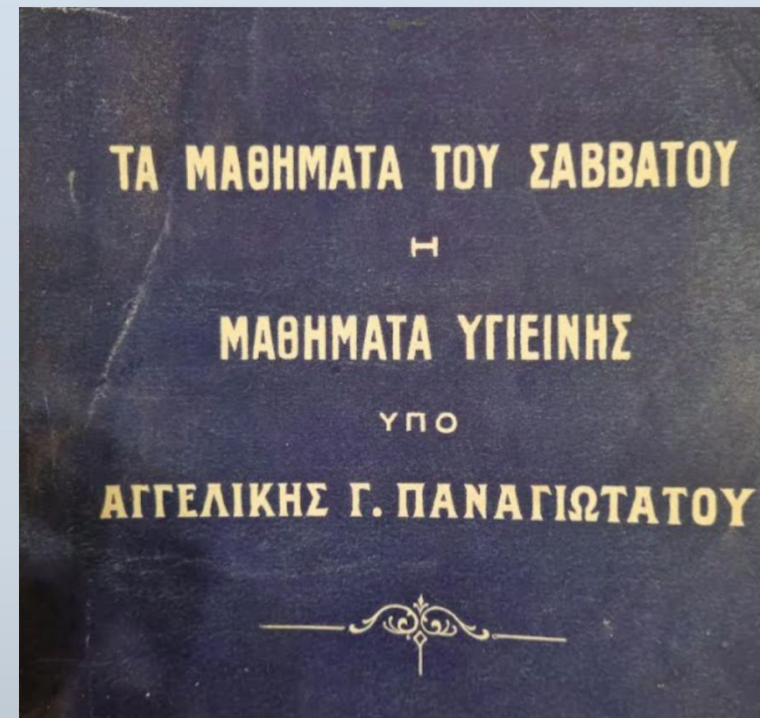
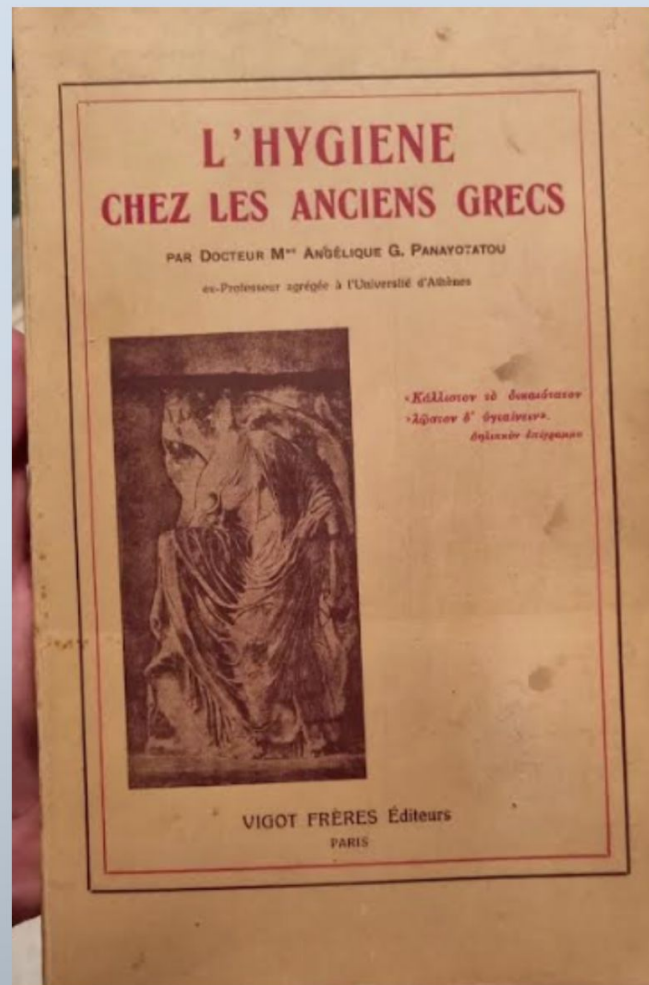
Ο ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΟΣ ΚΕΜ
Διευθυντής τῆς ἐφημ. «Maalèsh»

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β, ΕΤΟΣ Γ. ΑΘΗΝΑΙ 1926
ΕΠΑΝΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΤΗΝ 1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
ΑΠΟ ΤΕΤΡΑΜΕΛΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΝΕΩΝ ΛΟΓΙΩΝ

Ἡ ἱατρὸς καὶ ΔΓΓ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ

Προσωπική Συλλογή Γιάννου Δημητριάδη, δερματολόγου

Προσωπική Συλλογή Γιάννου Δημητριάδη, δερματολόγου

ΕΘΝΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ 1909

Ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διαπρεπὴς ἰατρός
Κυρία Ἀγγελικὴ Παναγιωτάτου ἐν τῷ γραφείῳ της

— Ὁ ἐν Ἑλβετίᾳ συμπληρῶν τὰς εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν σπουδὰς αὐτοῦ κ. Γεώργιος Παναγιωτάτος, εἰς οὗ τὴν λεπτὴν γραφίδα ὀφείλεται τὸ ἄρθρον τοῦτο, τὸ πλῆρες καλλιτεχνικῆς ἀντιλήψεως καὶ αἰσθημάτων, τεγγάνει ἀδελφὸς τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διακεκοιμένων ἰατρῶν δεσποινίδων ἀδελφῶν Παναγιωτάτου, ᾧς ἐγνώρισαν ἤδη οἱ ἀναγνώσται τοῦ “Ἡμερολογίου”.

ΕΘΝΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ 1903

Προσωπικὴ Συλλογὴ Γιάννου Δημητριάδη, δερματολόγου

Constantin von Economo (1876-1931)

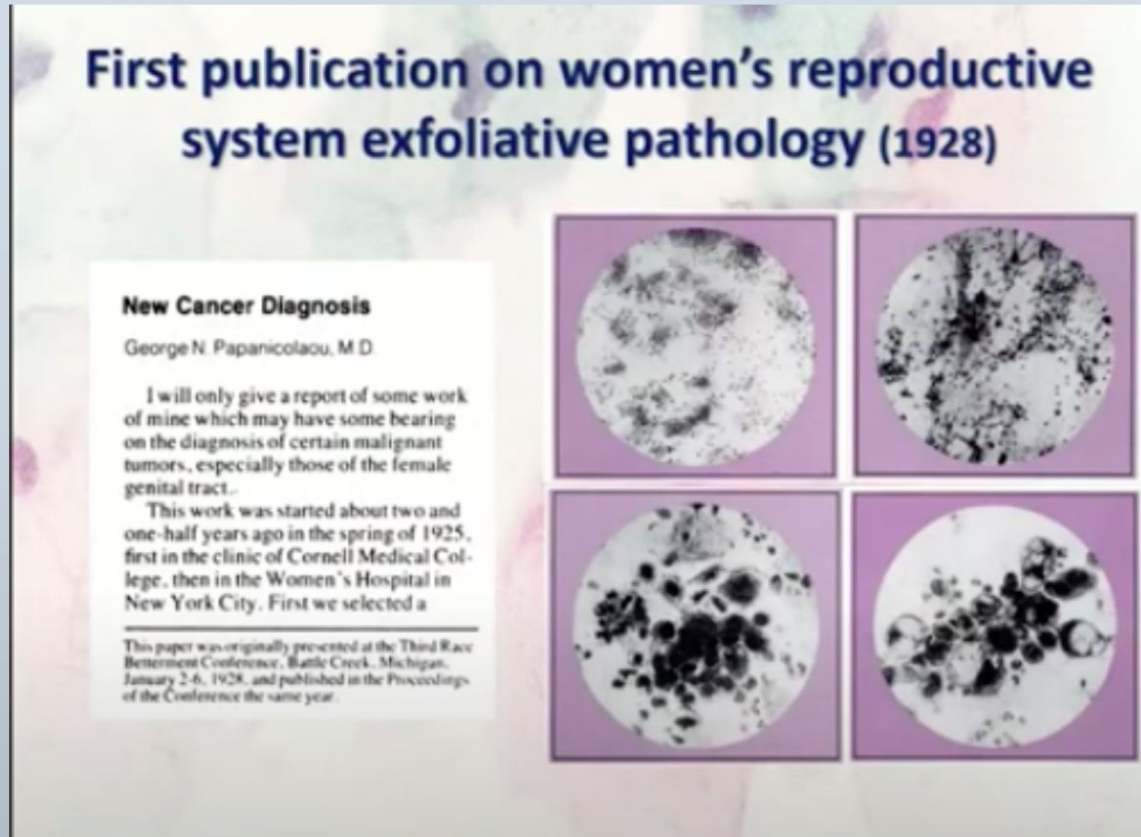
Νευρολόγος - Νευροφυσιολόγος
Ληθαργική εγκεφαλίτιδα των von Economo-Cruchet

Γεώργιος Παπανικολάου (1883 - 1962)

Δρ Σταμ. Σαμαρά https://www.youtube.com/watch?v=6vM9_zCSToM 06:50:10

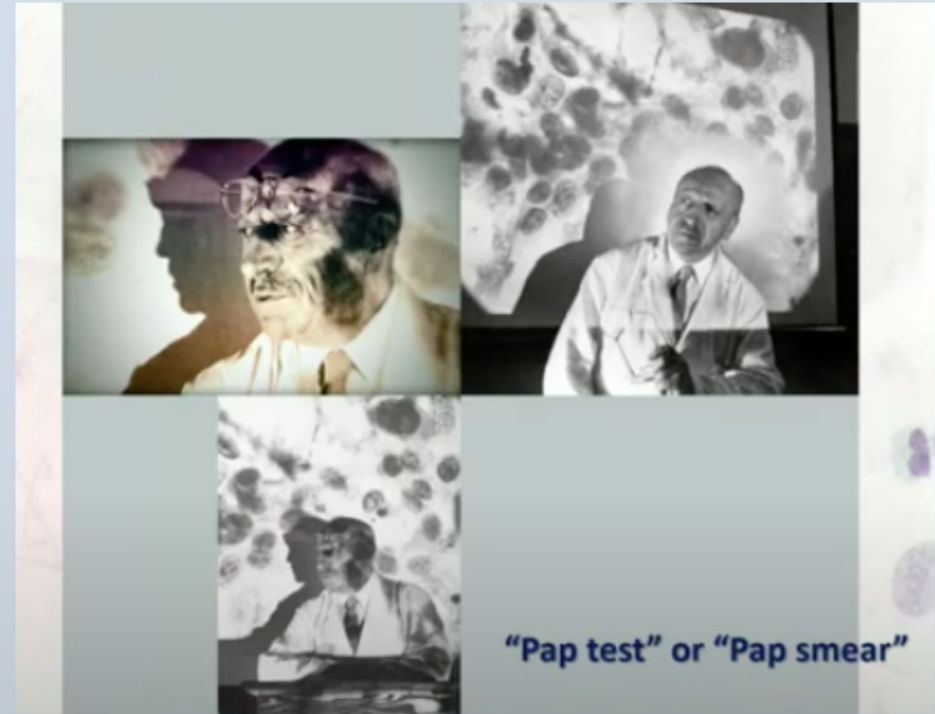
Θεμελιωτής της Αποφολιδωτικής Κυτταρολογίας

Δρ Σταμ. Σαμαρά https://www.youtube.com/watch?v=6vM9_zCSToM 06:50:10

An occasion during George Papanicolaou's only visit to Europe (1957): in Jacques Monod's Laboratory in Paris

Δρ Σταμ. Σαμαρά https://www.youtube.com/watch?v=6vM9_zCSToM 06:50:10

Ιωάννης Λυκούδης (1910 - 1980)

φάρμακο/πατέντα « *El-ga-co* »

Πρωτοπόρος κλινικός γενικός ιατρός στο Μεσολόγγι

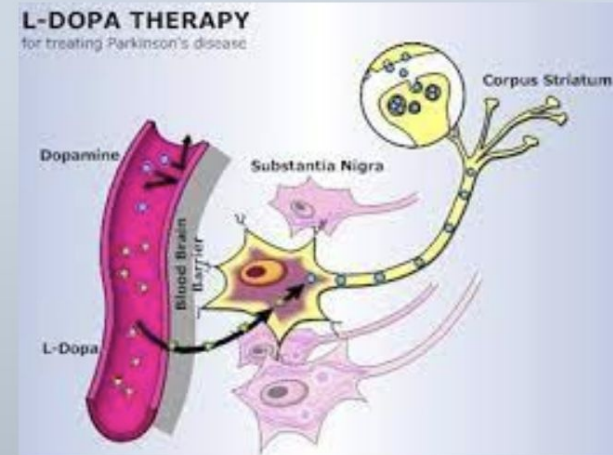
πρώτη παγκόσμια τεκμηριωμένη αναφορά απόδοσης πεπτικού έλκους σε λοιμώδη παράγοντα

Η δικαίωσή του επήλθε μετά θάνατον

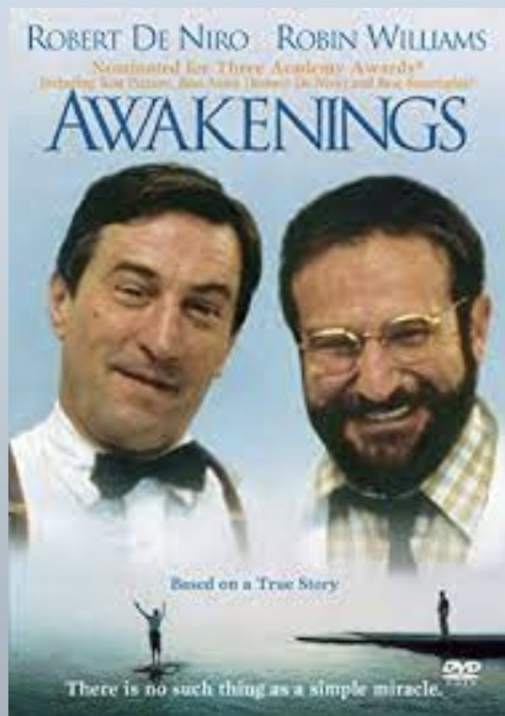
Γεώργιος Κοτζιάς (1918 - 1977)

Νευροφυσιολογική ανάδειξη του μείζονος θεραπευτικού ρόλου της *L-Dopa* στη θεραπεία της νόσου του Πάρκινσον

<https://www.dailymotion.com/video/x7tworb>

Ταινία αφορώσα στην πρακτική εφαρμογή της *L-Dopa* όπως την εφήρμοσε ο Βρεταννός Νευρολόγος Δρ **Oliver Sacks** το 1969 - βασιζόμενος στην αρχική μελέτη του **Καθ. Γ. Κοτζιά** - σε ασθενή νοσούντα από **ληθαργική εγκεφαλίτιδα του von Economo**, μία μεταλοιμώδη κατατονική εγκεφαλίτιδα που εμφανίστηκε σε πληθυσμούς της Δυτικής Ευρώπης κυρίως μετά το 1917, στον απόηχο της πανδημικής ισπανικής γρίπης (H1N1) και η οποία εμφανίζει κλινική συμπτωματολογία ανάλογη **παρκινσονικής συνδρομής**

Σάς ευχαριστώ!

- Ενδεικτική βιβλιογραφία

1. βιβλίο **Ιστορίας της Ιατρικής** Καθ. Πουλάκου-Ρεμπελάκου Έφης, **Κεφ. 19^{ος} αι. Η Ανατομοκλινική Σχολή των Παρισίων και η γένεση της σύγχρονης Ιατρικής**, συνταχθέν υπό Καθ. Καραμάνου Μαριάννας
2. Λασκαράτου Ιωάννη, **Ιστορία της Ιατρικής**, Πασχαλίδης, Αθήνα, 2004
3. Hutin Jean-François, **L'examen clinique à travers l'histoire**, Glyphe, Paris, 2007
4. W. F. Bynum, **Science and the Practice of Medicine in the Nineteenth Century**, Cambridge University Press, 1990
5. Hutin J-F. **Au lit du malade. Histoire de l'examen clinique. 07 avril 2023.**
<https://www.youtube.com/watch?v=sQS4MmjFEKs>

- Για συζήτηση, ενστάσεις, απορίες, διευκρινίσεις
ioandimitriadis11@gmail.com